

Pronásledování
katolických kněží
za komunismu
v Československu
v letech
1948 – 1989

Maturitní seminární práce z dějepisu

Školní rok 2011 / 2012

Eva Habánová, VIII. A

Poděkování

Mnohokrát děkuji otci Benediktu Vladimíru Holotovi OFM a otci Bohumilu Kolářovi za jejich čas, ochotu a trpělivost, se kterými se mi věnovali, a zvláště pak za velmi zajímavé a přínosné rozhovory.

Eva Habánová

Úvod

Totalitní režimy se vyznačují nesnášenlivostí vůči jiným ideologiím, než je ta jejich. Nejinak se zachovala komunistická diktatura v Československu v letech 1948 až 1989. Hned po svém nástupu komunisté zakázali veškerou opozici, snažili se (poměrně úspěšně) dostat pod kontrolu – nebo nejlépe úplně zrušit – veškeré fungující sdružení a spolky apod. Místo nich budovali nové, ryze komunistické organizace.

Jejich největším nepřítelem byly ovšem církve, zejména církev katolická. Jaké byly příčiny této nenávisti? O tom bych se ráda rozepsala na dalších stránkách své maturitní seminární práce.

Je pochopitelné, že z pohledu komunistů „nejnebezpečnější“ byli řeholníci, kněží a biskupové, protože právě oni byli předpokladem dalšího života církve. Navíc to byli církevní představitelé, kteří se často stavěli proti novému ateistickému režimu, upozorňovali na jeho nelidskost laické věřící atd. Proto se jich komunistická moc potřebovala zbavit. Tomuto cíli „posloužily“ rozsáhlé a početné monstrprocesy s kněžími a biskupy, v nichž byli nevině obžalováni, nespravedlivě odsouzeni a uvězněni, a tak odříznuti od církve. Jindy šlo „pouze“ o jejich izolaci, aby nemohli zasahovat do dění v církvi a ovlivňovat věřící svými „špatnými“ názory. Řeholníkům byla „Akcí K“ a řeholnicím „Akcí Ř“ svoboda odňata také – byli soustředěni v centralizačních a internačních táborech, které se od vězení lišily více formálně než fakticky.

Téma pronásledování kněží za komunismu je jistě smutné, zároveň je ale i obrovským svědectvím živé a žité víry. Jen málokdo se nechá „dobrovolně“ mučit fyzicky i psychicky, když by stačilo jediné slovo nebo jediný podpis – a byl by svobodný. Mnozí však tento „jednoduchý“ krok, podepsání prohlášení o spolupráci s komunisty nebo rovnou s StB (Státní tajná bezpečnost), udělat nemohli: zradili by tak své svědomí, své přesvědčení, své poslání, své povolání, svou lásku k Bohu a k bližním. Tyto hodnoty jim byly nade vše, a proto raději trpěli hladu a žízní, vedrem i zimou, trvalým nevyspaním a náročnou prací, bitím i vyhrožováním.

Jak mohli toto nelidské zacházení vydržet – a ještě si udržet veselou přátelskou povahu? Existuje asi jediná odpověď: vedla je hluboká víra v Boha a Jeho lásku, v Jeho pomoc. Přesvědčení, že jejich oběť má smysl. Víra v pravdivost Ježíšových slov: „*Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích.*“¹

Ve své seminární práci jsem se rozhodla zaměřit se na životy kněží a kněžích – řeholníků v období komunistické diktatury v Československu, kteří byli častým terčem teroru. Zajímá mě jejich přístup k prožitému utrpení, jejich motivace jednat tak, jak se jednat rozhodli apod. Věřím, že jejich svědectví za žádných okolností nezničitelné víry může pomoci mně i všem čtenářům této práce více důvěřovat Bohu, Jeho slibu, že nás nikdy neopustí a z každého trápení nás vysvobodí, jak řekl: „*Nikdy tě neopustím a nikdy se tě nezřeknu.*“²

Na dalších stránkách bych ráda nejprve popsala postavení katolické církve v Československu v době komunismu (se zaměřením na období do roku 1968): vývoj vztahu církve a státu v té době, nejdůležitější jednání biskupů s komunistickou mocí, zásahy proti církvi, monstrprocesy s biskupy a kněžími, „Akci K“ apod. Ve druhé polovině práce se budu věnovat dvěma kněžím, konkrétně otci Benediktu Vladimíru Holotovi OFM a otci Bohumilu Kolářovi, kteří dobu pronásledování osobně zažili. Uvedu jejich stručné životopisy a rozhovory s nimi na dané téma. Přílohu práce tvoří DVD s rozhovory s oběma kněžími.

Bohužel se našli i kněží – kolaboranti spolupracující s režimem, někdy dokonce členové StB. Jejich jednání nelze schvalovat, zároveň je ale třeba uvědomit si i tíhu jejich situace a snažit se pochopit, že neměli dost síly podstoupit mučení a udělali ten jediný zrádný krok ke svobodě a dobrému postavení. Nebo si uvědomili zrádnost komunistické ideologie až příliš pozdě. Myslím si, že nikdo nemá právo tyto lidi odsuzovat, vždyť sám Ježíš Kristus říká: „*Kdo z vás je bez hříchu, první hod' ... kamenem!*“³ Proto jsem se rozhodla vyzdvihnout ty, kteří obstáli, ale nezmínit jediné jméno kněze či řeholníka, který podlehl.

1 Mt 5, 10 – 12. Bible, český ekumenický překlad

2 Žd 13, 5. Bible, český ekumenický překlad

3 J 8, 7. Bible, český ekumenický překlad

Vývoj vztahu státu a církve v letech 1948 - 1989

Léta 1948 – 1968

Celkový vztah státu a církve

Komunistická ideologie nebyla v poválečném Československu žádnou novinkou. Tato myšlenka zde existovala již přes dvacet let, od počátku meziválečného období. Hned po skončení druhé světové války začali českoslovenští komunisté podporováni Sovětským svazem usilovat o převzetí moci. V republice ochromené válkou, v době protiněmeckých bouří, nebyla jejich práce přespříliš obtížná. Stačily necelé tři roky, aby na sebe státním převratem v únoru 1948 strhli moc.

Nejdůležitějším úkolem prvních let jejich vlády se stalo – pochopitelně – upevnění moci, a to v první řadě odstraněním odpůrců komunistické strany (KSC). Jedním z úhlavních nepřátel se stala církev, zejména církev římskokatolická. Důvodem byl její netajený odpor ke komunismu a jeho ateistické ideologii, odmítnutí uznat legitimitu poúnorového režimu a stálý kontakt se Svatým otcem ve Vatikánu, stejně jako velký počet věřících: k římskokatolické církvi se v Československu v roce 1950 hlásilo 6 792 046 osob (tedy 76,35 % občanů Československa) a je pravděpodobné, že roku 1948 byl jejich počet ještě vyšší. Její vliv mezi obyvatelstvem republiky byl tudíž opravdu velký, větší než měly ostatní církve. Proto se stala terčem komunistického útoku, a to už před oficiálním nástupem komunistů k moci.

Komunisté si byli vědomi všech negativních stránek své ideologie, a proto se obávali odporu ze zahraničí. Bylo nezbytné současnou situaci v Československu mezinárodně utajit, tzn. zabránit veškerému kontaktu se Západem. Dosáhnout tohoto cíle politicky nebylo díky rozvíjející se studené válce velkým problémem, taktiku KSC však „kazila“ církev informující o veškerém dění Vatikán.

Jednání vlády s biskupy a církevní zákony

Bylo zřejmé, že současný vztah státu a církve je dlouhodobě nezvladatelný, bylo nutné uzavřít nějakou dohodu. Zpočátku to byla nejen církev, ale i vláda s prezidentem Gottwaldem, kdo o její uzavření usiloval. Během prvních let komunismu proto probíhala jednání biskupů s komunisty. Problémem však byly naprosto odlišné požadavky obou stran. Komunisté měli jediný cíl: vnutit církvi svou vůli, dostat ji pod svou kontrolu a postupně ji úplně zlikvidovat. Církev se snažila získat pro sebe za dané situace co možná nejvíc, obhájit svou nezávislost na státu, a vlastně vůbec možnost nadále fungovat. Někteří biskupové doufali, že k dohodě dojde, jiní, v čele s pražským arcibiskupem, kardinálem Josefem Beranem, si uvědomovali, že křesťanství a komunismus jsou tak protikladné ideologie, že trvalá spolupráce není možná. Prozatím se tedy snažili vymoci si na státu, „co se dá“, zároveň s ním však ani v nejmenším nespolupracovat.

Není asi nutné zmiňovat všechna jednání. Jisté je, že komunisté požadovali od církve stále víc a víc. Biskupové nemohli jejich požadavky přijmout (jednalo se zejména o přijetí čtyř podmínek ze začátku ledna 1949: 1. prohlášení oddanosti režimu; 2. zrušení suspenze jednoho kněze – kolaboranta (jeho jméno z výše zmíněných důvodů neuvádím); 3. tresty pro duchovní odsouzené za protistátní činnost; 4. umožnění spolupráce kněží s orgány lidové správy). Výsledkem byl stále se zhoršující vztah státu a církve a definitivní konec jednání v dubnu 1949.

Na podzim 1949 došlo k vydání tzv. **církevních zákonů** (zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společenství státem č. 218/49) platných od 1. ledna 1950, které **církev úplně navázaly na stát**: kněží museli složit slib věrnosti republice a obdržet státní souhlas k výkonu kněžské činnosti, zároveň byli placeni a na místa činnosti dosazováni státem. Vedení matrik bylo předáno úřadům, byla zavedena povinnost občanského sňatku (církevní byl povolen jen jako „bonus“), veškerý církevní tisk byl zrušen nebo přinejmenším pod kontrolou úřadů... Církvi nezbylo, než se podrobit. Drtivá většina kněží i část biskupů nakonec slib věrnosti složila a přijala státní plat.

Katolická akce a pastýřský list „Hlas biskupů a ordinářů v hodině velké zkoušky“

Úplně zničit církve nebylo – přinejmenším zatím – možné, věřících bylo příliš mnoho. KSČ proto zahájila pomalejší a jistější postup její likvidace. Prvním krokem mělo být její odtržení od Vatikánu. Posloužit tomu měla **Katolická akce** zavedená 10. června 1949. Šlo o „hnutí pokrokových katolíků“, na jehož základě měla později vzniknout tzv. **národní církve** zcela nezávislá na Vatikánu. Mnoho lidí, včetně kněží, si hned neuvědomilo, že jde o schismatickou organizaci, a proto podepsalo prohlášení Katolické akce. Její zákeřnost naštěstí neunikla Svatému stolci a biskupům, kteří rychle zareagovali, upozornili na hrozící nebezpečí a prohlásili, že bude exkomunikován každý, kdo do Katolické akce vědomě a dobrovolně vstoupí. Lidé posléze hromadně odvolávali své podpisy. První útok komunistů na církve skončil nezdarem.

Velmi důležitý pro další vztah státu a církve byl pastýřský list nazvaný **„Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“**, ve kterém biskupové vysvětlovali věřícím, jaký je skutečný vztah státu a církve, poukazovali na všechny ústrky vůči církvi (zrušení všech katolických časopisů, místo nichž byly vydávány komunistické Katolické noviny, zákaz církevních setkání mimo kostel, rušení církevního školství, ...), i na schismatickou Katolickou akce. Tento pastýřský list byl tajně rozvezen všem kněžím s pokynem přečíst jej při mši svaté na svátek Božího Těla 19. června 1949. Státní tajná bezpečnost (StB) se však o tomto listu dozvěděla a varovala kněze před jeho čtením pod hrozbou trestů, věznění nevyjímaje. Výsledkem byl strach mnoha kněží – list jich přečetla pouze jen asi třetina. V katedrále svatého Víta v Praze došlo při této mši k provokaci ze strany komunistů: věřící se do kostela nedostali, zato v něm byl velký počet příslušníků StB, kteří ve chvíli, kdy arcibiskup Josef Beran chtěl list přečíst, ztropili takový hluk, že kardinál nestačil říci více než „Katolická akce je schismatická“. Naštěstí nedošlo k žádnému neštěstí, ačkoli situace v katedrále jednu chvíli vypadla opravdu hrozivě.

Izolace biskupů

Donutit biskupy k poslušnosti a loajalitě režimu nebylo možné. Komunisté proto zvolili jinou taktiku: jejich izolaci. Biskupové byli internováni, respektive drženi v domácím vězení, aby nemohli zasahovat do dění v církvi.

Např. arcibiskup Josef Beran byl po zmíněné mši svaté na svátek Božího Těla odveden do arcibiskupského paláce, kde ho čekala izolace na dobu dlouhých šestnácti let, do roku 1965, kdy přijal exil v Římě. Zde jej nepřetržitě hlídala StB, nikdo k němu nesměl (s výjimkou komunisty dosazeného generálního vikáře – vlasteneckého, tedy přinejmenším loajálního kněze – který prakticky převzal správu diecéze, ovšem k leckterým úkonům potřeboval arcibiskupův podpis, eventuálně jiných komunisty „prověřených“ osob), on sám nesměl opustit svůj byt. Přes svou izolaci však byl Beran v jednáních státu s církví důležitý. Podle komunistů to byl právě Beran, kdo nejvíc „bránil“ dohodě státu s církví. Domnívali se proto, že by Beranova rezignace na arcibiskupské místo oslabila odpor ostatních biskupů, kteří by posléze snáze přijali komunistické požadavky. Beran si však toto riziko uvědomoval, a proto rezignovat odmítl.

Ostatní biskupové na tom většinou nebyli lépe. Dříve či později byli i oni izolováni. Většina z nich však prokázala velkou statečnost a neváhala ani přes svou izolaci tajně světit kněze i jinak pokračovat v biskupské službě alespoň natolik, nakolik to bylo možné.

Jelikož většina biskupů byla izolována a nebyl nikdo, kdo by je oficiálně nahradil, zůstalo mnoho diecézí bez pastýře. Místo biskupům byli kněží fakticky podřízeni komunisty dosazeným církevním tajemníkům, respektive generálním či kapitulním vikářům, kteří rozhodovali o osudech kněží: vybírali faráře, příliš aktivním kněžím odebírali státní souhlas nebo je alespoň často překládali, zpravidla do malých nedůležitých farností v pohraničí. Naopak na důležitá místa dosazovali „své lidi“, tedy tzv. vlastenecké kněze. Sledovali v podstatě jediný cíl: zlikvidovat postupně celou církev nedostatečným počtem kněží se státním souhlasem, jejichž věkový průměr se navíc povážlivě zvyšoval.

Vztah s Vatikánem a Mexické fakulty

Jak již bylo řečeno, komunisté chtěli z katolické církve udělat církev národní, zcela nezávislou na papeži jakožto hlavě církve sídlící ve Vatikánu. Nejprve papežský nuncius a později i internuncius byli vyhnáni. Skončily tak diplomatické vztahy s Vatikánem jakožto státem. Ani StB však nemohla zabránit – alespoň ne hned – kontaktu biskupů s papežem. Svatý otec byl dostatečně informován o tom, jaká je v Československu situace.

Předal proto biskupům tzv. **mexické fakulty**, ustanovení, na jejichž základě dostávali biskupové, eventuálně i kněží, pravomoc v případě nutnosti rozhodovat o věcech vyhrazených jinak výhradně papeži. „*Tím měla být zajištěna právní kontinuita církve i v případě, kdyby státní moc znemožnila styk biskupů se Svatým Stolicem.*“⁴

Monstrprocesy

Už v začátcích vlády KSČ probíhaly první vykonstruované procesy s biskupy, kněžími a řeholníky – tzv. monstrprocesy, v nichž byli odsouzeni nevinní lidé na základě smyšlených obvinění (protikomunistický odboj, pomoc k emigraci), později za vykonávání běžné služby (např. veřejné sloužení mši svatých kněžími bez státního souhlasu, pokračování v řeholním životě, ...), za odmítání spolupráce s komunisty či dokonce otevřené vzdorování komunistům (čtení pastýřských listů, ...), a to leckdy k vysokým trestům odnětí svobody, někdy i k smrti. Za dobu komunismu proběhla takovýchto zinscenovaných procesů celá řada, vzhledem k povaze a rozsahu práce však zmíním pouze ty nejvýznamnější, týkající se biskupů, kněží a řeholníků.

První rozsáhlou proticírkevní akcí se stal případ „**čihošťský zázrak**“. V Čihošti, obci v okrese Havlíčkův Brod, došlo 11. prosince 1949 při mši sloužené P. Josefem Toufarem k „zázraku“: pohnul se kříž nad oltářem. StB obvinila Toufara, že tento „zázrak“ na pokyn Vatikánu zinscenoval. Došlo k vyšetřování, Toufar byl zatčen a vyslýchán, po způsobu komunistů velmi tvrdě. Na následky mučení ve vyšetřovací vazbě 25. února 1950 zemřel. Dodnes není známo, zda k nějakému zázraku skutečně došlo, či zda byl pohyb kříže zinscenován StB.

4 Vaško, Václav. *Dům na skále 1. Církev zkoušená: 1945 – začátek 1950*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, str. 93

O něco později proběhl **monstrproces s představiteli řádů „Machalka a spol.“** Řeholníků bylo hodně a měli velký vliv na obyvatelstvo. Navíc nebyli poddáni biskupům, ale přímo papeži, s nímž byli nadále v úzkém kontaktu, což komunistům pochopitelně vadilo. Prvním krokem k jejich likvidaci byl právě zmíněný proces, v němž bylo bezdůvodně zatčeno a na základě vykonstruovaných obvinění (např. přechovávání zbraní v klášteře, kam je ale předem ukryla StB) odsouzeno k trestům odnětí svobody deset řeholníků – představitelů několika velkých řádů: jezuité P. František Šilhan, P. Adolf Kajpr a P. František Mikulášek, františkán P. Jan Evangelista Urban, dominikán P. Silvestr Brait, premonstráti P. Vít Tajovský, P. Stanislav Barták a P. Augustin Machalka, redemptoristé P. Ján Ivan Mastiliak a P. Jan Blesík.

Dalšími významnými procesy byly **monstrproces s pomocníky biskupů „Zela a spol.“** na konci roku 1950 či **monstrproces se slovenskými biskupy „Vojtaššák a spol.“** v roce 1951. Nesmíme opomenout ani o něco pozdější **případ Babice** (1953), v němž byli z vraždy několika komunistických funkcionářů falešně obviněni a k trestu smrti odsouzeni i tři kněží: P. Jan Bula, P. František Pařil a P. Václav Drbola.

Obdobných politických procesů proběhly v průběhu komunistického čtyřicetiletí desítky. Důvody k tvrdým rozsudkům byly různé, ale v drtivé většině případů byly vykonstruované. StB připravovala procesy řadu měsíců předem, provokovala tím, že lidi zvala do „protirežimního odboje“, aby je posléze mohla obvinít a odsoudit. Jelikož křesťané komunismu „překáželi“, neštila se do procesů zatahovat i kněze, zejména ty „reakční“, kritizující politickou situaci, oblíbené kazatele, kněze pracující s mládeží apod. V rámci StB byla dokonce vytvořena samostatná oddělení pro sledování církve a jejích představitelů. Samotnému soudnímu přelíčení předcházely tvrdé výslechy, jejichž cílem bylo vynutit „přiznání k trestným činům“, které nebyly nikdy spáchány, a následné naučení se „správných odpovědí“ a jejich přednesení u soudu. Aby k tomuto cíli obžalované přiměli, používali vyslychající velmi tvrdé metody: mlácení, křik, vyhrožování, mnohahodinové výslechy (nejdelší výslech trval čtyřicet osm hodin, zatímco vyslychající se po šesti hodinách střídali), znemožnění spánku trvalým rušením, buzením a nucením pochodovat po cele, a pokud nic jiného nepomohlo, tedy halucinogenní léky. Výsledkem byla smrt stovek lidí ještě před oficiálním zahájením procesu. Jak ve skutečnosti obžalovaní před soudem vypovídali nelze zjistit: v záznamech jsou ovšem většinou zapsány předem

připravené odpovědi, ale bylo tomu skutečně tak? Komunistické dokumentaci nelze věřit. Jisté je to, že trest byl obžalovanému tak jako tak vyměřen předem. Odpovídal-li někdo pravdivě, trest mu byl leckdy ještě prodloužen (ačkoli podle své výpovědi byl zcela zřejmě nevinný). Jaký byl cíl všech těchto procesů? Zbavit se těch nejnepohodlnějších lidí a zároveň zostudit církev, připravit ji tak o věřící a v konečném důsledku ji zlikvidovat. Mezi věřícími se naštěstí většinou pravdu utajit nepodařilo, lidé soucítili s politickými vězni a vážili si jich – a komunistům se ani přes velkou snahu církve zničit nepodařilo.

Věznění

Jak již bylo řečeno, naprostá většina procesů, do nichž byly zataženy desítky i stovky lidí, končila trestem odnětí svobody na dobu v rozmezí jednoho roku a doživotí, někdy i trestem smrti. Političtí vězňové byli zavřeni ve stejných vězeních jako kriminální vězni, tedy v krajně nepříznivém prostředí. Navíc za každý sebemenší prohřešek vězňů (např. nepozdravení velitele) byl udělen další trest – např. tzv. korekce, uzavření v malé temné studené podzemní kobce bez oblečení, jídla a pití na dobu až několika dní. Není divu, že mnoho lidí ve vězeních zemřelo. Přesto je však známo, že samotné věznění nebyvalo tak tvrdé jako předcházející vyšetřovací vazba, kterou také ne všichni (ve zdraví) přežili.

Zejména s kněžími zacházeli dozorcí často velmi krutě, byli to totiž „agenti a zaprodanci Vatikánu“. Naopak mezi vězni bývali kněží oblíbeni, protože dovedli povzbudit, pomoci, a přes tvrdé zacházení s nimi šířili dobrou náladu. Dokonce i dozorcí si uvědomovali tuto skutečnost. Byl-li někdy uvězněn bývalý komunistický funkcionář, byl zpravidla přidělen na celu k některému z kněží. U nich totiž byla jistota, že nebudou ani člověku, kvůli kterému bylo mnoho lidí odsouzeno – třeba i oni sami – ubližovat.

Mnoho kněží a biskupů se nebálo tajně udělovat i ve vězení svátosti – od křtů přes svátosti smíření a Eucharistie až po uzavření manželství či kněžská svěcení. Samozřejmě, že vše probíhalo v naprosté tajnosti, mše svatá byla sloužena např. za chůze při procházce na dvoře věznice, Eucharistie byla donášena i na jiná oddělení vězení zabalená v cigaretových papírcích apod. Pokud byla takováto činnost odhalena, neminuly kněze tresty – a přece poté, co si je odpykali, většinou neváhali ve své službě pokračovat.

Krásně své „zážitky“ z vězení popisuje P. Oto Mádr: „*Naše úcta ke Králi králů rostla s ubohostí prostředí, do něhož jsme Ho svolávali v podobě náhradních hostií – kousků housky, jež se, zabalené do cigaretových papírků, pašovaly bratřím na jiná oddělení a obtížněji sestrám do jejich „klecí“.* Prakticky jsme uplatňovali teologii svátostí. Kromě Eucharistie i svátost pokání a výjimečně křest, biřmování, sanaci manželství, pomazání nemocných, až po svěcení jáhnů a kněží.“⁵ Nutno podotknout, že se ke kněžím „záhadným způsobem“ dostávala téměř denně rozinka, ze které bylo možno vymáčkat trošku vína.

Většina kněží, kteří prošli vězením, toto období považuje za obrovskou školu života a tříbení víry. Přes všechny nesnáze, které přinesla, je za toto období nesmírně vděčna: „*V četných rozhovorech na tuto dobu vzpomínají jako na velkou školu života a pokory, na autentická křesťanská společenství a vůbec na opravdově žité křesťanství.*“⁶

V letech 1968 – 1969 docházelo k přezkoumávání a rušení původních rozsudků, z většiny odsouzených byla úplně sňata vina. U některých kněží k tomu však došlo až (někdy i několik let) po roce 1989 (leckdy posmrtně).

Likvidace klášterů

Jak již bylo řečeno, komunisté se chtěli „zbavit“ i řeholníků. Po odsouzení představených v procesu „Machalka a spol.“ (viz výše) došlo i na laické řeholníky. V noci ze 13. na 14. dubna 1949 proběhla první etapa „Akce K“ – likvidace mužských klášterů: do klášterů vtrhla StB v doprovodu SNB (Sbor národní bezpečnosti), vzbudila řeholníky, nakázala jim sbalit si nejnnutnější věci a následně je odvezla do tzv. centralizačních táborů – několika klášterů v pohraničí. Byly to: Osek, Králíky, Bohosudov, Hejnice, Broumov, Moravec a přeškolovací střediska v Hájku a České Kamenici, kde se komunisté pokoušeli přimět (zejména mladé) řeholníky k vystoupení z řádů – marně. Následně se komunisté snažili rozbít řeholní společenství stěhováním jednotlivých řeholníků na různá místa, kde byli zastoupeni řeholníci všech řeholí. Ty řády, jejichž členové nebyli internováni v první vlně „Akce K“, likvidaci také neunikly. Došlo k ní obdobným způsobem v noci

5 *Církevní procesy padesátých let*, kolektiv autorů. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, str. 74 – 75

6 Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, str. 167

ze 27. na 28. dubna 1949. V roce 1950 bylo v centralizačních táborech internováno 1240 českých a 1180 slovenských řeholníků.

V centralizačních klášterech vládl přísný režim. Byl přesně určen denní řád, v němž převládala těžká manuální práce. Slavit mši svatou mohli pouze brzy ráno, na modlitby se scházeli ve velmi krátkém osobním volnu. Strava byla, zejména v počátcích fungování centralizačních klášterů, nedostačující – nevyživná a stále stejná. Řeholníci byli neustále hlídáni ozbrojenými členy SNB.

Příliš reakční řeholníci byli shromážděni v přísnějším internačním klášteře v Želivě v Čechách či v Báči na Slovensku. Režim zde byl ještě tvrdší a práce těžší než v klášterech centralizačních. Zpočátku nebylo vůbec povoleno sloužení mší svatých, později jen velmi omezeně. Nemálo řeholníků internovaných v Želivě bylo zataženo do některého z procesů a odsouzeno k trestu odnětí svobody. Za pět let fungování Želiva jím prošlo 309 řeholníků a 130 až 150 diecézních kněží, podle jiného zdroje se jednalo minimálně o 464 osob.

Internace sice nebyla vězením, ale v praxi se od něj příliš nelišila – snad jen byla o něco málo mírnější. Zásadní rozdíl byl v tom, že internovaní nebyli nikdy z ničeho obviněni ani odsouzeni, neměli nejmenší tušení, jak dlouho budou internováni, měli-li se stěhovat, měli na sbalení pár minut. Vězni alespoň „věděli“, za co jsou vězněni, ačkoli se jednalo o smyšlené či vykonstruované trestné činy (údajná špionáž, velezrada, ...) a byl jim vyměřen trest – věděli, jak dlouho budou zbaveni svobody a mohli se s tím smířit. Internovaní netušili vůbec nic.

Centralizační a internační kláštery se přes „levnou pracovní sílu“, kterou v pracovitých řeholnicích našly, potýkaly s finančními problémy. V roce 1955 byly proto rušeny a do února 1956 zrušeny úplně. Jejich obyvatelé byli propuštěni a posláni buď do pracovních táborů (např. 150 mladých řeholníků se podílelo na stavbě přehrady Klíčava) nebo k vojenskému pomocnému technickému praporu (PTP). Zde už byl režim přes těžkou práci mnohem volnější, pracující dostávali dokonce dovolenou, směli se častěji stýkat s rodinou apod. Po dokončení práce či výcviku byli většinou zaměstnáni ve výrobě, v továrnách i na stavbách – už jako námezdně pracující. Státní souhlas ke kněžské činnosti ovšem nedostali dříve než v letech 1968 – 1969. Řeholníci jedné komunity se scházet nesměli, neměli žádný majetek (ten zabavil stát) a vůbec mělo dojít k úplnému zániku řeholí u nás.

Přesto se vytvářela pravidelně se scházející řeholní společenství. Po odhalení jejich „trestné“ činnosti padaly vysoké tresty. Tato společenství byla pronásledována a trestána až do roku 1964. Přesto se však komunistům řády zničit nepodařilo.

Obdobnému zásahu neunikly ani řeholnice – došlo k němu v „Akci Ř“ probíhající od července do září 1949. Ušetřeny byly řeholnice pracující ve zdravotnictví, sociální péči apod. – takovou ztrátu „levné pracovní síly“ si stát nemohl dovolit. Zakázal alespoň přijímání novicek, nicméně statečné ženy vstupovaly do řádů tajně. Obdobně se šířily přes zákaz i mužské řehole. Nejednen řeholník vstoupil do řádu dokonce ve vězení.

Studium teologie

Komunisté si uvědomovali, že pro dobré fungování církve jsou naprosto nezbytní kněží. Rozhodli se proto získat pod kontrolu studium bohoslovců. Všechny fungující teologické fakulty byly 16. března 1950 vyřazeny z univerzit. Místo nich vznikly pouhé dvě samostatné teologické fakulty v Praze (později s pobočkou v Litoměřicích) a v Bratislavě, kde byly místo tradičních bohosloveckých seminářů zřízeny i dva tzv. generální semináře. Jaké však bylo překvapení komunistů, když se do nového semináře dostavil zlomek bohoslovců studujících dříve na univerzitách! Důvod byl zřejmý: bohoslovcům neunikl fakt, že generální seminář není schválen papežem. Většina bohoslovců (zejména pak prakticky všichni řeholníci) se rozhodla studium přerušit, respektive pokračovat v něm tajně – a to i v internaci či vězeních, podporováni svými profesory (často též vězňnými) či řeholními představenými. Zpravidla jim nic nezabránilo ani v přijetí tajného kněžského svěcení. Biskupové si pro tento úkon často vybírali velmi zvláštní místa – např. ústav pro choromyslné – a noční dobu. O tajném udělení svátosti kněžství se nesměl nikdo dozvědět, ani rodiče nového kněze. Bylo to tajemství, o kterém věděl pouze světící, svěcený, svědci a Bůh. Jiné čekatele na kněžství se podařilo vyvézt za hranice (většinou šlo o kněze vysvěcené až ve druhé polovině komunismu) a tam je vysvětit. Tito tajně vysvěcení kněží, mj. i P. Benedikt Holota, zpravidla ještě mnoho let pracovali jako obyčejní dělníci, do farností se dostávali až v době uvolnění v letech 1968 – 1969, někdy až po revoluci.

Skrytá (podzemní) církev

Nebyla ovšem udílána jen tajná kněžská svěcení. Tajně bylo vysvěceno i mnoho biskupů, kteří posléze opět tajně světili kněze a v případě potřeby – zpravidla když tušili, že jsou StB trnem v oku – i biskupy. Tak se např. „vystřídali“ čtyři tajně vysvěcení slovenští kněží a později biskupové – jezuité: Pavol Hnilica, Ján Korec, Dominik Kaľata a Peter Dubovský. Než byl dotyčný zatčen, stačil ještě tajně vysvětit svého nástupce. Tito biskupové dostali papežův souhlas později – zpětně.

Lidé, kteří se nemohli hlásit k církvi veřejně, se k ní hlásili alespoň tajně. Může nám to připomínat období pronásledování prvotních křesťanů skrývajících se v katakombách. Už sám název „skrytá církev“ tomu odpovídá. Ostatně, sami členové církve i její představitelé si tuto podobnost uvědomovali, někteří dokonce ještě před začátkem vlastního pronásledování, o čemž svědčí i výrok arcibiskupa Josefa Berana z roku 1950: „*Budeme se chovat jako první křesťané, budeme poslouchat pohanský stát, pokud nám to svědomí dovolí, ... potom vytvoříme „církev v katakombách“.*⁷

Amnestie

První dvě amnestie vyhlásil už v roce 1949 prezident Gottwald. Týkala se asi 140 kněží a mnoha laiků. Jednalo se však pouze o snahu navenek poukázat na „náboženskou svobodu“, projevit dobrou vůli, snahu zlepšit vztah státu a církve. Současně však byly připravovány již zmíněné monstrprocesy.

Několik dalších amnestií bylo vyhlášeno v 60. letech. První, při níž bylo propuštěno 5 601 politických vězňů (mezi nimi mnoho kněží a řeholníků), byla vyhlášena prezidentem Antonínem Novotným 9. 5. 1960, v den 15. výročí konce 2. světové války. Bohužel ne vždy se jednalo o amnestii trvalou – ne jeden amnestovaný se ještě během podzimu 1960 do vězení vrátil, většinou za podporu nově vzniklé křesťanskodemokratické strany (která ve skutečnosti nikdy neexistovala). Kromě nového trestu si musel „odsedět“ i trest zbytkový, tedy dobu, o kterou mu byl původní trest zkrácen. Další obdobné amnestie proběhly v letech 1962 a 1964.

⁷ Kaplan, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1993, str. 136

Kněží a řeholníci propuštění v těchto amnestiích se samozřejmě nesměli vrátit do svých farností (či nefungujících řeholních komunit). Museli pracovat v civilní službě (většinou jako dělníci) a kněžskou činnost vykonávali tajně. Stále byli pod dohledem StB.

Léta 1968 – 1989

Uvolnění v letech 1968 – 1969

Už od začátku 60. let docházelo k postupnému uvolňování komunistického režimu. Mnoho politických vězňů bylo propuštěno na svobodu, skončilo období rozsáhlých monstrprocesů, ubývalo i jednotlivců odsouzených z politických důvodů.

Poté, co kardinál Beran přijal exil v Římě, byl roku 1965 arcibiskupem jmenován František Tomášek. Po šestnácti letech, kdy byla pražská arcidiecéze prakticky bez biskupa (Beran byl internován a nemohl do dění v diecézi zasahovat, o důležitých věcech rozhodoval generální vikář dosazený komunisty), byla nyní opět „normálně“ spravována.

V době „Pražského jara“ roku 1968 došlo i k obnově církví, včetně církve řeckokatolické, která byla roku 1950 „Akcí P“ zrušena. Kněžství mnoha kněží bylo po mnoha letech odtajněno, bylo opět povoleno fungování řádů včetně přijímání noviců, směli být svěceni noví kněží bez rizika pro ně i pro světícího biskupa. Došlo i k zavádění nových, pokoncilních liturgických textů. Lidé se mohli dokonce dvakrát dostat do Říma (nejprve u příležitosti 1 100. výročí smrti svatého Cyrila, podruhé na pohřeb kardinála Berana). Doba svobody však netrvala dlouho. V srpnu 1968 došlo k ruské okupaci a během dvou let komunistická strana získala ztracené pozice zpátky.

Utuzení a cesta k pádu komunismu: 1970 – 1989

Roku 1970 došlo k opětovnému utuzení režimu. Řády byly znovu zakázány, řeholnice v sociální službě přišly o povolení přijímat nové členy (všechny řády, mužské i ženské, přijímaly novice tajně; často však o jeho přijetí věděl jen představený). Kněží – řeholníci, pokud obdrželi státní souhlas k vykonávání kněžské služby, působili jako diecézní kněží.

I v této době docházelo k zatýkání dalších kněží. Rozsah pronásledování v 70. letech se ale ani zdaleka nedá srovnat s tím v letech padesátých. Odsouzení k trestům smrti se pro kněze se již nevyskytovalo, také délka ztráty svobody bývala mnohem kratší než dříve. Tehdejší političní vězni, kněží zejména, na tom však byli v jistém slova smyslu hůř než ti z doby 50. let: tehdy byli pospolu desítky i stovky kněží, kteří spolu mohli komunikovat a vzájemně se podporovat. V 70. letech se však jednalo o jednotlivce. Je známo, že ve společenství se trápení snáší mnohem lépe než o samotě; a právě o tuto pomoc vězni 70. let přišli.

V letech 1972 – 1973 proběhla jednání vlády se Svatým otcem Pavlem VI. Šlo zejména o jmenování nových biskupů. Výsledek jednání považoval papež za největší neúspěch své „Ostpolitik“: došlo k jmenování pouhých čtyř, navíc komunisty vybraných biskupů, ačkoli volných míst bylo mnohem více. Zároveň to však byli první papežem jmenovaní, státem schválení a oficiálně vysvěcení biskupové od roku 1949. Všichni předchozí byli vysvěceni buď tajně, nebo bez papežova jmenování.

Koncem 70. let byl arcibiskup Tomášek nejprve tajně a posléze i veřejně jmenován kardinálem. Vydatně podporován novým papežem Janem Pavlem II. začal klást komunistům odpor. Roku 1987, v době, kdy už komunismus nezadržitelně spěl ke konci, vyhlásil Desetiletí duchovní obnovy národa, které ovšem po listopadových událostech roku 1989 upadlo do pozadí.

Katolíci v Československu věřili, že až bude Anežka Přemyslovna svatořečena, dojde k pádu komunismu. Nezklamali se. Anežka byla svatořečena 13. listopadu 1989 v Římě (slavnosti se zúčastnil i velký počet českých biskupů, kněží, řeholníků a laiků) a už 17. listopadu začala úspěšná Sametová revoluce. 21. prosince pak byli jmenováni noví oficiální biskupové: Karel Otčenášek, František Vaňák a řeckokatolický Jan Hirka.

Komunismus v číslech

Za dobu vlády komunistů v Československu v letech 1948 – 1989 prošlo vězeními 205 486 politických vězňů, z toho minimálně 450 kněží. Počty vězněných řeholníků do roku 1968 a trest odnětí svobody, ke kterému byli odsouzeni, ukazuje následující tabulka (často ale byli propuštěni na amnestie v 60. letech):

Řeholníci odsouzení k trestu odnětí svobody v letech 1948 - 1968							
Délka věznění	1 rok	2 – 5 let	6 – 10 let	11 – 15 let	16 – 20 let	Více než 20 let	doživotí
Řeholníků	28	198	65	58	10	14	3

P. Benedikt Vladimír Holota OFM

Vladimír Holota se narodil Antonínovi a Josefě Holotovým 5. srpna 1922 v Nebřezinách u Plzně. Byla to rodina chudá, chudoba však nebránila pokojnému a radostnému rodinnému životu.

Když byly Vladimíru Holotovi čtyři roky, odstěhovala se rodina do Plzně.

Mladý Vladimír Holota zde navštěvoval základní a později reálnou školu. V septimě na „reálce“ ho poprvé oslovilo křesťanství. O pět let později, v roce 1944, byl pokřtěn.

Roku 1947 vstoupil do františkánského řádu v konventu u kostela Panny Marie Sněžné v Praze, kde přijal řeholní jméno Benedikt. Zde také začal studovat teologii v touze stát se knězem.

V pátek 13. dubna 1950 proběhla komunistická Akce K. Řeholníci byli převezeni do tzv. centralizačních táborů. Tím skončilo i (oficiální) studium teologie řeholních bohoslovců. Benedikt Holota však patřil k těm, kteří ve studiu pokračovali tajně. Komunisté často měnili místa internace jednotlivých řeholníků. Benedikt Holota prošel tábory v Hejnicích, v Hájkách u České Kamenice, v Králíkách a v Oseku. Většinu dne zde vyplňovala těžká manuální práce.

Později byl poslán na nucené práce na stavbu přehrady Klíčava. V jejích průběhu nadále studoval a v roce 1952 v Praze byl biskupem dr. Kajetánem Matouškem tajně vysvěcen na jáhna a na kněze. O jeho kněžství nesměl až do roku 1970 nikdo vědět.

Po propuštění z nucených prací pracoval nejprve jako konstruktér a projektant v Rozvojovém středisku VČP Hradec Králové a poté ve Výzkumném ústavu paliv Praha.

Roku 1972 získal státní souhlas k výkonu kněžské služby. Od té doby působil jako farář v Pečkách. V roce 1991 se vrátil do kláštera u kostela Panny Marie Sněžné, kde působí dodnes. Zároveň byl členem sboru konzultantů kardinála Tomáška a kardinála Vlka, kněžským exercitátorem a externím spirituálem pražského kněžského semináře.

Je vyhledávaným zpovědníkem a duchovním rádcem.

Publikační činnost: „Hovory na nemocničním lůžku“, „Čtyři cesty“, „Zkušenosti z exercicií“, „Cesta víry“, „Nebyl jsem hrdina: Vzpomínky na totalitu 1950 – 1989“, „Zápisky (ne)zkušeného faráře“ a „Eucharistie“ (který projev lásky může být větší?).

Rozhovor s otcem Benediktem

Vladimírem Holotou OFM

Otče, jaké jsou Vaše vzpomínky na dětství a rodinu? Vedli Vás rodiče k víře od malička?

Moje genealogie je chudá. Rodiče byli chudí, ale byli to lidé opravdu dobří. Žádní velcí intelektuálové, ale měli dobré základy pro lidskou zralost. Lidská zralost je pro život tou nejzákladnější hodnotou. Zralý člověk má ve svých existenčních kořenech, ve svém bytí, položeny ty nejzákladnější kameny etiky. Jsou to čtyři sloupy, se kterými není radno hýbat. Protože jak se s nimi pohne, je zle.

Především je to jednota. Tu jsem jako malé dítě skutečně zažil. V naší rodině jsem vždycky cítil krásný, hluboký, radostný pokoj. A to je ta jednota. Jednota vzájemné lásky.

Druhá je pravda. Co řekl tatínek, to říkala maminka. Neslyšel jsem, že by se v rodině o něčem diskutovalo, jestli to pravda je nebo není. Člověk věděl: co mi rodiče říkají, je pravda.

Třetím sloupem zralosti je dobrota. Ať jsem se obrátil na kohokoli v rodině, vždycky jsem našel otevřené srdce.

A tou čtvrtou hodnotou je krása. Narodil jsem se v chudé rodině. A právě v té chudobě spočívá krása. V té jednoduchosti. V tom, že z jednoduchosti vyzařuje ten nejzákladnější princip. Žádné hračky nebyly. My jsme si hračky sami vytvářeli. A tak jsme si mohli vytvořit k jedné hračce hlubší vztah. To není možné, když někdo má hraček mnoho.

Má rodná vesnička se jmenuje Nebřeziny. Nachází se asi třicet kilometrů severně od Plzně. Je to vesnička, která leží na prastaré zemské stezce z Prahy do Plzně. Je v údolí, které je od severu k jihu rozříznuté silnicí a od východu k západu řekou. Od severovýchodu přitéká krásný čistý potůček, ve kterém jsou pstruzi.

Pokřtěný jsem nebyl. Rodiče mne od dětství k víře nevedli. Dohodli se: až děti dorostou, ať se rozhodnou pro víru svobodně. Když byl tatínek jako mladý povolán do první světové

války, udělal špatnou zkušenost s polním rakouským kaplanem. Víru měl, pokřtěný byl, maminka také, ale ta těžká zkušenost mu bránila, že nemohl najít vztah ani ke kněžím, ani k církvi. Ve víře jsem vychovávaný nebyl.

V mých čtyřech letech jsme se z naší vesničky odstěhovali do Plzně. Tím ta nejranější idyla mého dětství skončila.

Kdy jste byl pokřtěn? Jak jste se pro křest rozhodl?

Pokřtěný jsem byl až ve svých 22 letech, kdy už jsem byl konstruktér. Se křtem to bylo dramatické. Chodil jsem do reálky. V té době ještě bylo povinné náboženství. Já jsem byl ale bez vyznání, takže jsem ještě asi s pěti dalšími hochy měl místo hodiny náboženství hodinu volno. Běhali jsme venku po parku nebo po hřbitově. Jednou přšelo. Dovolil jsem se pana profesora náboženství, jestli smím být na hodině náboženství. Pan profesor mi velmi stroze a velmi přísně řekl: „Ano, ale jakmile budete vyrušovat, musíte ihned opustit hodinu.“ A tak jsem si říkal: „No, to jsem zvědav, co to bude.“ Bylo. Tenkrát ještě kněží měli malé vystříhané kolečko na temeni hlavy – tonzuru. Na znamení své zasvěcenosti Bohu. A když pan profesor psal na tabuli a byl k nám otočený zády, všiml jsem si toho bílého kolečka na jeho hlavě. To na mě fantasticky zapůsobilo. Vnímal jsem to jako Boží znamení, kterým si Pán Bůh každého kněze poznamenává – že už ten člověk nepatří sobě. Že patří Bohu. Celou tu hodinu jsem hltal každé jeho slovo, i když jsem vůbec ničemu nerozuměl. Byl jsem u vytržení. Ta hodina mi zůstala dodneška v paměti.

V roce 1940 jsem byl v septimě. V té době jsme v němčině četli povídky a básničky od Schillera. Byla tam také jedna básnička o jakémsi mnichovi: „*Einer der Mönchen*“. (Jeden z mnichů.) Jak jsem slyšel tuhle krátkou větu, řekl jsem si: „No to musí být život. Něco tak hrozného, žít zavřený v klášteře! Jako by člověka někdo zaživa zahrabal do hrobu!“ Jenže ta věta – „*Jeden z mnichů*“ – mě stále znervózňovala. Až jsem se jí musel bránit. Říkal jsem si: „Proč bych právě já měl být mnichem? Vždyť jsem v životě žádného živého mnicha neviděl.“

Jednou ráno jsme šli v hloučku se spolužáky do reálky. Najednou proti nám vyrazil z vedlejší ulice živý mnich! Ve mně hrklo. Snad do mě museli strčit, abych šel dál. Celý den jsem byl špatný... Za pět let mě tentýž mnich křtil, za další tři roky mě tentýž mnich

přijímal do františkánského řádu, za další dva roky byl mým představeným u Panny Marie Sněžné v Praze a za dalších dvacet let mi kázal na primici. Potom skoro za třicet let jsem kázal já na jeho pohřbu. Dožil se 96 let.

Jak Vaše obrácení a rozhodnutí pro duchovní službu přijali Vaši rodiče?

Tatínek byl úplně zničený. Jako voják chtěl mít ze mě samozřejmě „generála“. Maminka se zase těšila na vnoučata... Bylo to zlé. Když jsem měl za sebou čtyři semestry teologie, přišel komunistický převrat a zanedlouho internace. Později jsem byl tajně vysvěcen na kněze. Rodiče to ale nesměli vědět. Když jsem vyšel z internace, směl jsem rodiče opět navštěvovat. Při jedné návštěvě jsme se šli s tatínkem odpoledne projít. Právě podél potůčku s pstruhy. Tatínek se zeptal: „Tak hochu, jak to s Tebou vypadá?“ Musel jsem říct pravdu. Řekl jsem: „Tatínku, mám jenom jednu možnost: čestně dožít.“ Ve třiceti, dvaatřiceti letech čestně dožívat žádná velká sláva nebyla. Tatínek – přesto, že byl naprosto proti tomu, abych nastoupil duchovní dráhu – mi řekl něco, co je hodné vojáka: „Hochu. Jednou jsi se rozhodl – tak vydrž.“

U maminky to bylo obráceně. Ta mi potajmu sháněla nevěsty. Jednou, když jsem přišel, mi říkala: „Prosim tě, co ty máš za život? Nejsi ani ryba ani rak, tak se ožeň, a budeš alespoň něco.“ Odpověděl jsem jí asi dost tvrdě: „Víš, maminko, kdybys se mnou chtěla takhle mluvit, musíš počítat s tím, že sem přestanu jezdit.“ Maminka o tom už nikdy nemluvila.

Přišel Dubček se svou teorií „komunismus s lidskou tváří“. Chtěl jsem dostudovat. Internován jsem byl ve čtvrtém semestru. Tatínek mezitím zemřel, a maminka byla sama. Mamince jsem řekl: „Maminko, tak mám možnost tu fakultu dostudovat.“ Maminka se rozplakala: „Chlapče, neopouštěj mě!“ „Neboj se, mami, nebudeme lámat věci přes koleno. Když mě tam Pán Bůh bude chtít mít, On si mě tam protlačí.“ To je veliká lidová moudrost: nelámat věci přes koleno.

Přijel jsem asi za měsíc a maminka se zeptala: „A to bys studoval dál na té univerzitě?“ Slovo univerzita má pro vesnického člověka svoji sílu... Odpověděl jsem: „Ano, maminko.“ Přijel jsem za další měsíc: „A to bys potom byl také vysvěcený?“ „Ano, maminko.“ Přijel jsem potřetí – a maminka neříkala nic. Když mě vyprovázela k vrátkům, zastavila mě a

řekla: „Počkej, chlapče, já ti musím něco říct. Já jsem si to rozmyslela. Vždyť ty na to čekáš celý život! Jdi to dodělat.“

Všechno chce čas, aby to doznělo. Ani ta buchta se neupeče rychleji, když se trouba hodně rozpálí. Všechno má svou technologickou dobu zrání. I to studium. I život.

Jak jste prožíval únor 1948? Jaký význam měl komunistický převrat pro Váš život v následujících dvou letech?

To jsem byl právě v noviciátní formaci – úplně odříznutý od světa, abych ze sebe nechal všechno to světské „vyvanout“. Věděli jsme, že bude zle. Naši otcové představení nás připravovali na to, že půjdeme z kláštera ven, třeba někam do dolů, do těžké práce. Přesně tak, jak se to potom stalo.

V roce 1950 proběhla Akce K – násilná likvidace mužských řádů. V jakém životním období Vás zastihla? Jak jste ji prožil a jaké měla pro Vás důsledky?

V té době jsem už měl vystudované čtyři semestry teologie. Náš konvent přepadla policie 13. dubna, v pátek, po jedenácté hodině noční. Už jsem ležel. Najednou někdo zabuší na dveře. Přišel představený a pevně, vojensky, řekl: „Bratře, vstaň a sprav se!“ S ním vstoupil dovnitř nějaký civil a esenbák. Před dveřmi stál jiný civil s pistolí v ruce. Tak jsem vstal, oblékl si hábit a vklouzl bosýma nohama do sandálů. Když to esenbák viděl, povídá: „Človče, oblečte se pořádně, nevíte, kam jdete.“ Odvedl mě dolů, do naší velké jídelny. Tam už byli někteří bratři. Zde každého bratra policisté důkladně prošacovali. Když jsme byli všichni shromážděni, vyvedli nás ven. Vešli jsme do autobusu a odjeli.

Můžete prozradit víc o tom, jak vypadala Vaše internace?

Nemohu říci, že by nás byli v internaci fyzicky inzultovali. Nejprve byla celá naše komunita v Hejnicích. Pak se to třídilo. Někteří kněží šli do ostřejších internačních klášterů, jiní před soud. My klerici, co jsme ještě nebyli vysvěceni, jsme šli do mírnějšího tábora v Bohosudově, odtud do kláštera u Králíků a do Oseka. Tam jsme prošli školením. Byli jsme mladí, tak jsme to brali sportovně. Přednášky o komunismu jsme brali s humorem. Měli jsme již zkoušky z filosofie, takže jsme snadno poznali slabiny komunistické teorie.

O něco později jste byl poslán na nucené práce. Jak jste je prožíval?

Pracovali jsme na stavbě přehrady Klíčava. Zároveň jsme se snažili tajně dostudovat. Já jsem patřil k těm horlivcům, kteří tajně studovali. Ke studiu jsem využíval každé příležitosti. Práci jsem moc nepřeháněl – jenom to nejnnutnější – hlavně, abych měl čas na studium. Ale udělal jsem krásnou zkušenost. Jeden bratr, Vincenc, poustevník, dostal na starost spravovat přístupovou cestu ze Zbečna na přehradu. Řekl jsem mu: „Bratře, kdybych měl takovou práci jako vy, tak se schovám někam do lesa a budu studovat, co to dá.“ On mi na to povídá: „To já se zase snažím, aby se jim po té cestě jezdilo jako po koberci.“ To jsem to dostal! Uvědomil jsem si: „Když tě Pán Bůh poslal stavět přehradu, tak chce, abys manuálně pracoval a stavěl přehradu!“ Od té chvíle jsem práci začal mít rád.

V čem byl zásadní rozdíl mezi internací a nucenými pracemi?

V tom, že na nucených pracích se všechny řády a kongregace daly dohromady. Byla tam úžasná jednota, ale přitom si každý zachoval svou spiritualitu. Když byla přehrada dostavěná a někdo šel po koruně hráze, hned se poznalo, z kterého je řádu. Když tudy šel bratr jezuita, šel ukázněně jako voják: „raz, dva, raz, dva...“. U jezuitů platí poslušnost. Bratr benediktin šel liturgicky; u nich platí: „modli se a pracuj“. Salesián vesele mladicky poskakoval – mají na starosti výchovu mládeže. My františkáni zase obdivujeme Boží dobrotu, moc, lásku, pokoru, chudobu a krásu ve stvoření. Díval jsem se tedy, kde bych viděl nějakou rybičku nebo ptáčka. Podařilo se mi zahlédnout ledňáčka. Bylo to moc pěkné.

Na kněze jste byl vysvěcen tajně. Jaké jsou Vaše vzpomínky na svěcení?

Pan biskup Matoušek byl tajným administrátorem pražského arcibiskupství a měl vytvořit naprosto tajnou rezervu kněží, která by byla připravena, kdyby přišlo na to nejhorší. Do té rezervy jsem byl pojatý i já. Na tři dny jsem se ztratil z Klíčavy a byl jsem vysvěcen. Od roku 1952 do roku 1969 jsem byl tajný kněz. Po propuštění z manuální práce jsem pracoval jako konstruktér. Později, za Dubčeka, jsem dostal dovolení odtajnit své svěcení a stal jsem se farářem v Pečkách.

Vzpomínky na tajné svěcení? Bylo to dramatické. Něco z toho jsem napsal v knížečce „Nebyl jsem hrdina“. Vydalo to Karmelitánské nakladatelství. Je to rozebrané.

Měl jste povoleno zaopatřit člověka v ohrožení života? Pokud ano, použil jste to někdy?

Veřejnou službou naprosto ne. Že jsem knězem, nesměl naprosto nikdo vědět. Věděl to jen biskup a dva svědkové, kteří byli svěcení přítomni.

Oficiálně něco takového nešlo. Ale skrytě ano. V ohrožení života jsem posloužil svátostmi několika lidem tak, že to nevěděl nikdo než ten ohrožený a ten si to vzal s sebou do věčnosti. Zpravidla v sanitce, když jsem byl se zraněným sám. Na přehradě byli i civilní pracovníci, mezi nimi i jeden dědeček. Jednou ráno šel trochu pozdě, a tak spěchal, aby přišel včas, že dostal infarkt. Jel jsem s ním v sanitce jako doprovod, a tam – v té sanitce – jsem ho připravil na smrt. Než jsme dojeli, dědeček umřel. Takže jsme do nemocnice vezli – mrtvolu. Složili jsme ho na prosektuře – a nazpátek, do Zbečna, jsme vezli maminku s čerstvě narozeným děťátkem. Tak to v životě chodí...

Jak jste se vyrovnával se svým tajemstvím?

Každý den jsem mohl sloužit soukromou mší svatou. Ovšem naprosto tajně. Byla to pro mě velká posila, být s nejsilnějším tajemstvím víry – s Eucharistií – docela sám. Více než 18 let. Když je člověk se svým tajemstvím, s jednou věcí, ve které má své všechno, která je člověku vším, dlouhou dobu úplně sám, utvoří si k ní hluboký vztah.

Máte nějaký zvláštní zážitek z farnosti Pečky?

Chodil jsem navštěvovat všechny nemocné. I straníky. Byla tam jedna babička s dědečkem – byli to jedni z prvních zakladatelů komunistické strany v Pečkách. Dědeček byl nemocný, tak jsem ho také navštěvoval. Hovořili jsme o životě, o starostech a nemoci, která ho trápila, a také o tom, jak jsem se ke kněžství dostal. S dědečkem to bylo čím dál horší, ale straníci ho ještě ani jednou nepřišli navštívit. Babičku to rozzlobilo, běžela na Národní výbor a vyhubovala pracovníkům Národního výboru: „Vy tu nejste žádný komunisti! My máme v Pečkách jenom jednoho komunistu, a to je farář!“

Vaším dlouholetým duchovním vůdcem byl otec Jan Evangelista Urban. Mohl jste se s ním nějak stýkat, když byl ve vězení?

Možné to nebylo. Ani písemně. Otec Jan byl pro mne plných čtrnáct let nepřístupný. Ale za Dubčeka se vrátil a byl hlídán doma. Byl jsem v té době farářem v Pečkách. Jezdil jsem za ním každých čtrnáct dní. Rozhovory s ním jsem zaznamenával a později zpracoval v knize „Cesta víry“. Bylo moje velké štěstí, že jsem v něm měl tak zkušeného zpovědníka. Od doby, co zemřel, jsem „bezdomovec“. Nemám tak silnou osobnost, ze které bych mohl čerpat.

Pomohl Vám v boji se světskou mocí a se snášením útrap příklad sv. Františka? Pokud ano, můžete říci, jak konkrétně?

Ano, svatý František mi velice pomohl. Došel jsem k poznání, že lidská duše je přirozeně křesťanská. Že je stavěná na dobro. S lidmi jsem nesvedl nic, než úmornou dobrotou. Zjistil jsem, že prvním, co je ve farnosti potřeba udělat, je začít lidi zdravit. K jednomu z mých farníků přišel nějaký komunista a říkal mu: „Václave, víš, co se mi dneska stalo? Představ si, farář mě pozdravil! Řekni mi, co je mu do mě?“ Pro kněze je důležité uvědomit si obrovskou přirozenou hodnotu člověka a mít ho rád.

Moji předcházející faráři se vyhýbali styku s úředními osobami. Byli to většinou „kovaní“ straníci. Když jsem nastoupil do Peček jako farář, představil jsem se na klíčových úradech: na místním Národním výboru, na Veřejné bezpečnosti, ve zdravotním středisku, ve spořitelně. Bylo to prostě lidské osobní setkání. Jako to udělal sv. František, když šel uprostřed boje křesťanů s mohamedány o svatá místa v Palestině navštívit sultána. Křesťanská vojska nic nedobyla, ale svatá místa života Pána Ježíše dal sultán Františkovi úplně bez boje, zadarmo. Naši bratři ta svatá místa hlídají dodnes.

Co bylo podle Vás na komunismu vůbec nejhorší?

Bylo mi jich strašně líto. Komunisté se ve své filosofii snažili potírat princip kontradikce. Ten říká: „To, co je, v tomtéž okamžiku, za těchže okolností, nemůže zároveň být, a zároveň nebýt.“ Není zde nějaké „mezibytí“. Buď něco je, nebo to není. Na tom pohořeli. Říkali: „Pán Bůh není“ a přitom se báli, že je. A to se také ukázalo. V tom kraji, kde jsem

byl, žil jeden obávaný straník, před kterým se všichni třásli. A umřel. Měl stranický pohřeb. Straníci si všimli přicházejícího faráře. Zeptali se ho: „Co tu děláte?! To je stranický pohřeb! Jak to, že jste si dovolil přijít?“ „Rodina mě pozvala.“ Otočili se na rodinu: „Jak to, že jste si na stranický pohřeb dovolili pozvat faráře?“ Dcera toho zesnulého straníka řekla: „Co bych to byla za dceru, abych tátovi nesplnila jeho poslední vůli!“

Každý se jednou s Pánem Bohem setká. Vždyť všechno živé vyšlo z Jeho ruky a všechno se k Bohu vrátí. Filosoficky neexistuje sebemenší důvod, že Bůh nemůže existovat. Když Einsteinovi řekli: „Jak to, že ty, takový fyzik a matematik, věříš v Pána Boha?“ Víte, co na to řekl? – „Já jsem si Ho vypočítal!“

Přísluví praví, že všechno zlé je k něčemu dobré. Sv. Pavel říká: „Všecko napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.“ Přinesl podle Vás i komunismus nějaký užitek?

Všecko, co vypadá, že se nemělo stát, teď, na konci života, vidím jako Boží dary. Za prvé: člověk poznal, co je to manuální práce. Dělal jsem nádeníka, skaláka v lomu, zámečníka, svářeče, opraváře měřících přístrojů... Od těžké práce až po intelektuální práci konstruktéra v ateliéru. Víte proč? Abych dnes mohl sedět ve zповědnici a lidem rozumět.

Přijde ke zповědi třeba nějaký prostý člověk z výlomu kamene – můžete s ním promluvit, protože víte, co je práce skaláka. Přijde ustaraný úředníček – a také víte, co to je – únava z intelektuální práce. A když přijde někdo z těch, co byli v tvrdé věznici nebo internaci – hned si spolu rozumíte... Všechno, o čem si člověk zpočátku myslel, že je to ztráta a že se to nemělo stát – nebylo nic jiného než Boží příprava pro finální úsek života. Pán Bůh nemůže připustit žádné zlo prostě proto, že je to zlo. A pokud zlo připustí, vždy tím přípuštěním sleduje dobro.

Prožil jste jak nacistickou, tak i komunistickou diktaturu. Můžete srovnat tyto dvě ideologie a jejich dopad na život Váš i celé církve?

Německá okupace byla, řekl bych, mnohem mírnější. I když ta válka byla hrozná. Církev sice nacisté také sledovali, ale nechali nás žít. Za německé války jsem pracoval v Plzni ve Škodovce jako konstruktér. To jsem ještě nebyl pokřtěný, ale k Bohu jsem už byl nakloněn. S Němci se v konstrukčních místnostech dalo vyjít. Po nějaké době mě přeřadili

z konstrukce do výroby. V tom přeřazení bylo Boží řízení. Měl jsem sledovat jednotlivé součástky pro děla a tanky. Mezi dělníky se děly sabotáže. A já za to byl odpovědný. Prokázaná sabotáž na zbrojním průmyslu, za to byl trest smrti sekerou. Jednou jsem si řekl: „To není možné! Součástky děl přicházejí od jednoho obráběcího stroje ke druhému tak poškozené, že jestliže nepřiletí Angličané a nerozbourají to – tak je se mnou konec!“

Jednoho rána jsem se doma probudil a chtěl jsem jít do práce. Náhle mne přepadla silná, nepřekonatelná myšlenka: „Dneska do továrny nechod!“ Tak jsem zůstal ležet. V deset hodin dopoledne přiletěli Angličané a srovnali dělovku se zemí. Z kanceláře, kde jsem seděl, nezbylo nic než hromada cihel...

Srovnání diktatur? Zásadní rozdíl spočívá v tom, že německá diktatura nechala církve a věřící na pokoji. Komunistická diktatura tvrdě zasáhla proti církvi a víře. Bůh a věřící byli nepřátelé číslo jedna. Snad proto byl Bůh tak nekompromisně popírán, protože se nositelé myšlenky ateismu v koutku duše báli: „Copak jestli Bůh přece jen existuje?“ Tento latentní strach z Pána Boha se projevil právě tím, že ne jeden i významný člen KSČ si přál pohřeb s knězem.

Myslíte si, že pronásledování křesťanů v průběhu celé historie až dodnes mělo nějaký v jádru stejný důvod?

Společná příčina byla vždycky: víra v Pána Boha. Nebylo to nikdy oficiálně označené jako: „Jde se proti víře“. Šlo se za různými hodnotami tohoto světa, ale v podstatě se šlo proti víře. Dám přírovnání: Jsou počítače, ve kterých je mnoho axiomů. Přejde nabídka dalšího, nového axiomu: „Nekonečno“. Bůh.

Jeden počítač tento axiom přibere, druhý ho nepřibere. Ten, který axiom Nekonečno – Bůh přijal, může pokračovat v práci stejně jako ten, který ho nepřibral. Ale který z těch počítačů má více kapacity? Ten, který axiom Boha přibral. A to je právě to! Přijmout, že tento život smrtí končí, mi dává jenom jednu možnost: „Jez a pij a užívej si, protože umřeš.“ Kdežto přijmu-li druhý axiom, zajištěný věrohodně Boží autoritou a svědectvím evangelia, mám před sebou reálnou perspektivu věčného života.

Identifikoval jste se nějak s pronásledovanými křesťany všech dob?

Zůstávali jsme v duchovní jednotě. Ta spočívá v tom, že jsme byli jedno jak v hlubších vrstvách lidského bytí, tak víry. Pán Bůh není jenom myšlenka, Pán Bůh je skutečnost. Není něco – jako u buddhistů. Je Někdo! Osoba. Někdo, s kým se můžete setkat.

Jak moc jste byl informován o útrapách celé naší církve za komunismu? Věděl jste např. o případech Babice a Čihošťský zázrak?

Jistě, věděl. Informace se k nám dostaly. Různé informační cesty existovaly. Existovala ale i vynikající Boží ochrana, aby se to, co mělo pro církve význam, nedostalo nepřátelům církve do rukou.

Jednou jsem byl u výslechu v Nymburku. Nymburk byl pověstný svou přísností. Vyslýchající se mne ptal, kdo z bratrů je tajně vysvěcený. Držel mě u výslechu čtyři hodiny. Chvillemi byl sladký jako med, chvillemi na mne doslova řval. Nebyl jsem hrdina. Kdyby se byl zeptal, zda jsem vysvěcený já, určitě by to byl hned poznal. Ale nezeptal se mě! Považoval jsem to za jasnou Boží ochranu.

Jak se díváte na svérázný způsob protestu Jana Palacha?

To je těžké posoudit. Jistá věc je, že Palach byl šlechetný člověk. Udělal to z hlubokého přesvědčení. Jsem přesvědčený, že mu to Pán Bůh nevyčítá. Mám ho za opravdu šlechetného člověka.

Jak jste prožíval Sametovou revoluci? Skepticky nebo s nadějí?

Právě jsem se vracel z Říma. Na Národní třídě se to všechno právě odehrávalo. Viděl jsem, že se s tou totalitou bude něco dít. Takže jsem to viděl pozitivně.

Domníváte se, že v pádu komunismu hrála významnou roli sv. Anežka a její svatořečení?

Myslím si, že nositelem lidové moudrosti je přece jen hlas lidu. Říká se: „Hlas lidu, hlas Boží.“ A jestliže ten hlas lidu říká: „Až Anežka zase vstoupí do našich dějin, bude lidu dobře“ – tak to tak asi bude. Jenže politikové říkají, že hlas lidu je „populismus“ – protože

náš lid je až příliš snadno propagandou zmanipulovatelný. Protože současná generace tak málo zná jak svoje národní dějiny – tak svoji víru. Upřela své oči na blahobyť.

Je ještě něco, co byste rád zmínil?

Bylo by toho hodně, co bych Vám všem rád řekl. Ale to byste mne museli k vám do gymnázia pozvat. Život se na papíře sděluje těžko. Životu se musíme učit naslouchat.

Řeknu něco o víře.

Moji milí mladí bratři a sestry, víra se nenechá nastudovat. Nenechá se ani načíst, ani „nachtít“. Víra je dar. Člověk sebe sama do určitého okamžiku vnímá jako nevěřícího. Pak přijde situace, kdy se člověk s Pánem Bohem setká. Mně se to stalo někdy v kvartě kvintě. To jsem ještě nebyl věřící. O prázdninách jsem navštívil příbuzné na Šumavě. Bydleli na samotě. Rád jsem se toulal po blízkých lesích. Jednou jsem šel po úzké lesní cestičce a narazil jsem na malý zděný sloupek s Mariánským obrázkem. Tenkrát jsem se velmi zajímal o výtvarné umění. Zastavil jsem se a pomyslel jsem si: „Žádný Michelangelo to není!“ a chtěl jsem jít dál. Ale cosi mne zarazilo: „Věřící lidé se před svatými obrázky pokřikují. Co kdybys to také zkusil?“ pomyslel jsem si. Tak jsem to zkusil. Ono se mi to kupodivu podařilo udělat kříž, jak jsem to u věřících někdy viděl. Sotva jsem kříž pomalu a zeširoka dokončil, cítil jsem, jak se mi srdce v hrudi otevírá a zaplavuje mne radost, jakou jsem dosud nikdy nepocítil. Popošel jsem kousek dál – a zase mne cosi táhlo zpátky. Jak jsem míjel sloupek s obrázkem Panny Marie, pokřikoval jsem se znovu. A zase se v srdci cosi otevíralo. Tak jsem chodil před osamoceným Mariánským sloupkem sem tam a vždycky se pokřikoval... To bylo moje první setkání s Pánem Bohem.

Pán Bůh je nepředstavitelně dobrý, a skrze Krista Pána nám sdělil sám sebe. Pán Bůh nás stvořil dobré, krásné. Ale pád za prvotního hříchu nás všechny zkarikoval. Bůh přišel, aby tu karikaturu setřel, aby naši existenci a život uvedl do původního stavu. Je psáno: „Pán jednou přijde a setře z vašich očí každou slzu: Nebude trápení, nebude bolest, nebude smrt.“⁸ Budeme v tom původním stavu, tak, jak jsme přišli, tak, jak jsme vyšli z Boží ruky, bez deformace hříchu. Pán Bůh je nepředstavitelná Dobrota a nepředstavitelná Láska. Co mám na to říct? Amen.

8 Srov. Zj 21, 4. Bible, český katolický překlad

P. Bohumil Kolář

Bohumil Kolář se narodil 7. ledna 1924 v Praze jako druhé z pěti dětí Bohumila a Anastázie Kolářových. Když mu bylo jedenáct let, jeho matka zemřela na tuberkulózu.

Od devíti let věku, kdy byl mladý Bohumil Kolář biřmován, ho začaly přitahovat Boží věci a asi od jedenácti

let byl rozhodnut pro kněžství. Tato touha ho nikdy neopustila.

Poté, co v roce 1942 odmaturoval na gymnáziu v Praze na Vinohradech, nastoupil do pražského semináře, který byl tou dobou nouzově přesunut do Dolních Břežan. V roce 1945, po osvobození ČSR, se otevřela možnost studia teologie v Římě. Bohumil Kolář patřil ke studentům, kteří tam mohli vycestovat. Ve studiu teologie tedy pokračoval v Římě. Zde byl 21. 2. 1948, zrovna v době komunistického převratu v ČSR, vysvěcen na kněze.

V červenci 1948 se vrátil do vlasti a byl ustanoven kaplanem a později administrátorem v Roudnici nad Labem.

23. srpna 1952 byl zatčen a po téměř roční vyšetřovací vazbě odsouzen k desetiletému žaláři za údajnou velezradu. Ve vězení, většinou ve Valdicích, strávil osm let. Na svobodu byl propuštěn na amnestii roku 1960.

Do duchovní služby se ale vrátit nemohl. Přijal zaměstnání skladníka ve firmě Řempo. Po osmi letech těžké dřiny v tomto podniku, díky uvolňování režimu v roce 1968, získal státní souhlas k výkonu kněžské služby. Byl ustanoven administrátorem a později farářem opět v Roudnici nad Labem, kde působil až do roku 1990.

V roce 1990 byl požádán o přednášení katechetiky a pedagogiky v litoměřickém bohosloveckém semináři. V této činnosti pokračoval na obnovené Katolické teologické

fakultě v Praze – Dejvicích až do roku 2002. Paralelně zde do roku 1999 působil jako spirituál.

V posledních letech slouží jako výpomocný kněz, tzv. „příštipkář“, jak se sám nazývá.

Přes všechny problémy a strasti, které mu válka a posléze komunismus přinesly, se na svůj život dívá velmi pozitivně, s radostí a vděčností, a vidí více pozitiva než negativa útrap, které s sebou život v této době přinesl.

Rozhovor s otcem Bohumilem

Kolářem

Otče, jaké jsou Vaše vzpomínky na dětství a rodinu? Vedli Vás rodiče k víře od malička?

Rodiče mě vedli k víře, taky mě samozřejmě posílali na náboženství, což tenkrát bylo celkem běžné – prakticky všechny děti chodily na náboženství. Ale bydleli jsme na místě, které bylo od kostela poměrně daleko, takže s mou účastí na bohoslužbách to bylo poměrně chabé. Tam jsme se dostali skutečně jen zřídka. Když mi bylo devět roků, byl jsem biřmován. A to biřmování způsobilo velikou změnu, veliký obrat. Po tom biřmování, ačkoli jsem byl malý kluk, který z toho ze všeho neměl pořádně rozum, mě začaly ty Boží věci přitahovat. Takže jsem se od té doby snažil chodit pravidelně na mši svatou, přestože jsme to měli daleko, a chodil jsem tam skutečně rád. Na to biřmování vzpomínám s velkou vděčností, protože to bylo opravdu tak, že Duch svatý uskutečnil takovouhle proměnu.

Kdy jste se rozhodl stát se knězem? Jak jste rozpoznal své povolání?

To bylo taky takové naprosto nespočítatelné. Nikdy mě ani ve snu nenapadlo, že bych měl být knězem. Všelijaké ty klukovské představy a sny člověk měl, ale o kněžství vůbec ne. Když mi bylo asi jedenáct roků, přišla chvíle, kdy jsem si najednou uvědomil, že budu knězem. A bylo mi to jasné. A od té doby mě nikdy ani na chvíli neopustila ta vnitřní jistota, že budu knězem. Ani potom v letech puberty. Nikdy.

V únoru 1948 – zrovna v době toho „slavného Února“ – jsem byl v Římě vysvěcen na kněze. Takže později, když jsem viděl na těch transparentech, že se slaví 25. nebo 30. výročí Vítězného února, jsem říkal: „Dobře, že to tam píšou. Aspoň vím, kolik let jsem knězem.“

Co Vás vedlo k rozhodnutí vrátit se i přes Únorové události do vlasti?

Je taková obecná zásada, že pastýř, pokud je to trochu možné, nemá opouštět své ovce. A kněží tady byli potřeba. Vraceli jsme se v červenci roku 1948. Bylo jasné, že se toho od komunistické vlády moc dobrého čekat nedá, ale přesto zatím byla situace taková, že zde struktura církve existovala: biskupové byli na svých místech, existovaly církevní školy, kláštery, semináře, ... Nevědělo se, co bude, ale nebyl žádný důvod, proč bychom se neměli vrátit.

V červnu 1949 jste přečetl pastýřský list „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“. Věděl jste o trestech za čtení tohoto listu?

Bylo to ještě trošičku jinak. Největším kamenem úrazu nebyl tento list biskupů, ale list pražského arcibiskupa Berana, který vyšel týden předtím. Biskupská konference potom vypracovala list obdobného obsahu, ale obsáhlejší. Největší nápor ze strany komunistických úřadů byl ale kvůli tomu prvnímu.

Tento list byl osobními kurýry rozeslán do celé pražské arcidiecéze. Do Roudnice nad Labem, kde jsem v té době byl kaplanem, byl samozřejmě dovezen také. V neděli, kdy se list měl číst, někdo ráno, asi v šest hodin, zvonil. Probošt šel otevřít – a byl tam četník. Povídal, že dostal rozkaz, že má zabavit protistátní pastýřský list. A probošt mu na to řekl: „My tady žádný protistátní pastýřský list nemáme.“ Četník byl spokojen a odešel. V tom listě nebylo nic protistátního. Byla jen konstatována současná situace. Většina kněží se zastrašit nedala a ten list přečetla.

Komunistické úřady předvolali kněze, kteří tento list přečetli, na Národní výbor. Já jsem byl mezi nimi. Čtení tohoto listu byl trestný čin. Takže to dali k soudu. Jenomže těch kněží bylo tolik, že kdyby měli všechny zavřít, zavřeli by velkou většinu. To se komunistické vládě zdálo přece jen neúnosné, takže na to dali amnestii k 28. říjnu. Jenže později byla většina těchto kněží stejně pozatýkána.

Za týden nato jsme četli ten obsáhlejší pastýřský list, ale kvůli tomu jsme nějaké zvláštní zásahy nepozorovali. Nejvíce jim vadil ten první. Potom už nepodnikali nic. Stačilo, že už jsem jeden trestný čin spáchal, ten druhý je už nezajímal.

V srpnu 1952 jste byl zatčen. Tužil jste předem, že na Vás StB něco chystá?

Zatýkání kněží začalo hned v devětačtyřicátém roce. Likvidace církve postupovala systematicky. Nejprve byla veliká propaganda proti biskupům. Potom začala jejich internace. Nejprve byl internován kardinál Beran, byl naprosto odříznut od světa, nevěděli jsme, kde je, jestli je živ a zdrav, ... Později byli internováni nebo odsouzeni i další biskupové. Pak proběhla likvidace mužských klášterů. Pak zrušili všechny semináře a zřídili jeden jediný tady, v této budově,⁹ a později ho přesunuli do Litoměřic. A mezitím probíhalo zatýkání kněží. To se člověk dozvěděl – tohohle souseda zatkli, tamhletoho zatkli, tamtoho zatkli, ... Jeden můj známý z jiné farnosti povídal: „No, oni nás zavrou všechny.“ Skutečně k tomu došlo: i s tímto knězem jsme se později v kriminále sešli. Takže s tím člověk musel počítat. Nebylo to kdovíjaké překvapení.

Z čeho jste byl obviněn?

Z velezrady. Použili to skoro proti všem. Byl to paragraf, který se jmenoval: velezrada. Nikdo nevěděl, co znamená spáchat velezradu, ale každého za ni mohli odsoudit. Stačila nepatrná záminka. U mě to bylo, že jsem byl v kontaktu s kněžími a laiky, kteří se snažili najít cestu za hranice pro bohoslovce, kterým bylo znemožněno studium. Jednou narazili na provokatéra, takže potom byli všichni zatčeni, já mezi nimi. Ale o co konkrétně šlo, nehrálo vlastně vůbec roli. Velezradu mohli dát, komu chtěli.

Jak vypadala Vaše vyšetřovací vazba?

Vyšetřovací vazba byla taková, že o tom nynější vězňové nemají představu. Bylo to velice tvrdé vězení, se všemi možnými nátlakovými prostředky. Já jsem pro ně byl jen „malá ryba“. Byl jsem jen začínající venkovský kaplan. Proto jsem byl zatčen až v roce 1952. Ti, kteří měli důležitější poslání, šli na řadu první. A měli mnohem vyšší tresty než já. Mezi těmi, mezi které jsem potom přišel, jsem s těmi svými deseti lety byl ten nejnevinnější. Vyšetřování bylo takové, že si výpovědi vyšetřovanců formulovali podle svého, a používali pak nejrůznějších nátlakových metod. Ti, kteří měli důležitější postavení, to měli nejhorší. To bylo opravdu kruté mučení různými způsoby. Já, protože jsem byl

9 Katolická teologická fakulta v Praze – Dejvicích

celkem bezvýznamná figurka, jsem to měl poněkud mírnější. Ovšem stejně... Běžný způsob byl hlad a zima. Výslechy byly vedeny velmi rafinovaně, člověk musel být pořád ve střehu, aby neřekl něco, čím by do toho mohl zaplést někoho druhého. Nejhorší byla ale ta nejistota... Já jsem to měl ale přece jen poněkud mírnější než ti, na kterých jim záleželo víc.

Měl jste ve vyšetřovací vazbě možnost nějaké činnosti?

Ne. Tam jsme nesměli dělat žádnou práci, nesměli jsme dostat nic ke čtení, nesměli jsme se vůbec dozvědět, kde se co děje. Jediná četba, kterou jsem za celý ten rok měl, byla tato: Vždycky ráno bachař pootevřel a strčil nám do cely takový hadrový pytlík, ve kterém byl kartáček na zuby, pasta a hřeben. A asi za deset minut zase otevřel a zase si to vzal zpátky. Na té pastě na zuby bylo napsáno třeba „Zubní pasta Tymolín, doporučená svazem lékařů“. To byla jediná četba, kterou jsem za celou tu dobu měl. Jinak jsme nesměli nic dělat. To byla součást toho psychického nátlaku. Aby to člověka psychicky úplně zdeptalo. A on jim pak byl ochoten podepsat kdejaký nesmysl, podepsat rozsudek vlastní smrti, ... A nebo prozradit spoluviníky.

Tady byl veliký rozdíl mezi věřícími a nevěřícími. Pro nevěřícího byla ta situace zoufalá. Ten neměl žádné východisko. Když měl v té cele od rána do večera chodit čtyři kroky sem a čtyři kroky zpátky, bez jakékoli náplně, a třeba celé týdny byl na cele sám, bylo to takřka k zešílení...

Kdežto věřící se dovedl modlit. A to byla obrovská pomoc. Když si člověk ten den nějak rozdělil, pomodlil se jeden růženec ráno, druhý růženec k polednímu, třetí odpoledne, pak nějaké rozjímání, vzpomínal si na slova z evangelia, ze mše svaté, ..., tak ten den utekl, že člověku ani nepřipadalo, že je to taková otrava, být tam čtyřiaadvacet hodin sám...

Byl jste odsouzen k deseti letům odnětí svobody. Jak jste snášel věznění?

Já jsem měl tu výhodu, že jsem byl mladý a zdravý. Velmi těžce to snášeli lidé, kteří byli staří nebo nemocní. Tam to prostě někteří nepřežili. Kdežto pro ty, kteří byli mladí a zdraví, to bylo, řekl bych, velice účinné otužování, kde si člověk zvykl na zimu. Kde si zvykl na hlad. Zvykl si na minimální množství spánku, ... Takže pro mě to bylo opravdu velice tvrdé, ale účinné otužování. Člověk potom taky něco vydržel.

To věznění bylo po té vyšetřovací vazbě vcelku mírnější, vyšetřovací vazba byla nejtvrdší. A trvala dlouho. Já jsem byl ve vyšetřovací vazbě skoro rok. Bylo sice zákonem stanoveno, že nemá trvat déle než tři měsíce, ale to se prostě nedodržovalo. Po té vyšetřovače přišel člověk mezi ostatní vězně. Ve vyšetřovače ho museli izolovat, aby si s ostatními vězni nemohl říct, co kdo řekl u výslechu, takže se nás snažili držet na samotkách. Jenomže vězňů bylo tolik, že samotky nestačily. Tak tam potom dali tři vězně z různých případů, aby si navzájem nemohli nic sdělit. A taky mezi ně přicházeli udavači. Takže člověk musel být ve střehu i vůči spoluvězňům.

Zažil jste Vy osobně nějakého udavače?

Nakolik se to dalo poznat, zažil jsem jednoho. Byl to takový mladší člověk, který přišel k nám na celu, byl tam nějakou dobu, asi čtrnáct dní, a pak ho zase odvolali. Po několika měsících, když už jsem měl po soudu, jsme šli dělat pomocné dělníky na nějakou stavební úpravu. A tam jsem najednou uviděl toho bývalého spoluvězně, jak si tam naprosto volně šel v obleku, který se velmi podobal uniformě estébáka... Ale jinak, když byl člověk s někým delší dobu, tak se přece jen poznalo, co je zač. Velkou většinou to byli lidé, kterých se člověk nemusel bát.

Jak se k Vám jakožto ke knězi chovali bachaři?

Bachaři nám zcela otevřeně říkali, že jsme ti nejhorší zločinci, horší než vrahové. Vrah zabije jednoho člověka, kdežto my, velezrádci, jsme chtěli zničit celý stát...

Ovšem bachaři byli různí. Všichni byli nebezpeční, člověk se musel mít velmi na pozoru, když byl nablízku bachař. Žádnému se nedalo důvěřovat. Ale jejich chování bylo velice různé. Byli bachaři, díky Bohu jich byla menšina, kteří byli opravdu zlí, kteří se snažili šikanovat, trápit. Byli i takoví, na kterých člověk viděl, že co nemusí, to nevidí, prostě se snaží neublížit. Ale jak říkám, všichni byli nebezpeční. Blízkost bachaře byla vždycky, jako když se rozsvítí červené světlo, kdy prostě člověk musí být ve střehu.

I za tyto lidi jsme se modlili a modlíme se. Pán Ježíš nám výslovně ukládá modlit se i za nepřátele.¹⁰ Mimoto mnozí z nich se sotva umí modlit a asi nemají nikoho ze svých blízkých, kdo by se za ně modlil.

Jak se k Vám chovali spoluvězni?

Se spoluvězni to bylo opravdu výborné. Na ty vzpomínám velice rád. Jednak jsem po dlouhé době přišel mezi kněze. To se člověk cítil tak šťastný! Pro mě to byla obrovská škola. Byl jsem jeden z nejmladších a takřka všichni kněží, kteří tam byli, byli kněží, kteří měli velmi bohaté zkušenosti z kněžského působení. Byla to taková pestrá směs. Byli tam Češi, Slováci, Němci, Maďaři, Poláci, Rumuni. Byli tam biskupové, univerzitní profesori, faráři, biskupští sekretáři, kaplani, bohoslovci. Byli tam zástupci všech řádů. Byli tam mladí, staří, ... A všichni jsme byli skutečně bratři. Tam byla taková jednota, taková bratrská atmosféra... Ať už to byl biskup nebo univerzitní profesor, bohoslovec nebo kaplan jako jsem byl já, všichni jsme byli bratři. Všichni jsme si tykali, samozřejmě, oslovovali jsme se křestními jmény... Opravdu v tom nebyl rozdíl. Jak to říká Pán Ježíš: „Všichni jste bratři.“¹¹ To byl jeden z velkých přínosů kriminálu. Říkali jsme si: „Takový koncil, jaký nám zorganizovala strana a vláda, který trvá nepřetržitě několik let, kde jsou zastoupeny všechny složky církve, bychom sami nikdy nedokázali zorganizovat.“

To byla jedna kategorie vězňů. Ta nejlepší. A bylo jich hodně. Z tisíců kněží, kteří prošli vězením, jich jen ve Valdicích bylo stále několik set z celkových asi tří tisíc vězňů. Všude se daly třípatrové postele, takže do takovéhle místnosti by se pohodlně dalo ubytovat takových osmnáct vězňů.¹² Kromě kněží tam byli i ostatní vězňové. Drtivou většinou to nebyli zločinci. Byli to „protistátní zločinci“, jak jsme se všichni jmenovali. To byli také z velké části lidé výborní. A mnozí tam konvertovali. Byli to třeba lidé, kteří se nikdy předtím s knězem nesetkali, a teď... To byla skutečně cesta k víře. S těmi jsme vycházeli opravdu výborně. Vzpomínám na ně taky velice rád. A trvale mezi nimi byli lidé, kteří měli zájem slyšet nějakou katechezi. Celá ta léta jsem měl společníky, s kterými jsme denně hovořili o všelijakých věcech Božích.

10 Srov. Mt 5, 44. Bible, český katolický překlad

11 Mt 23, 8. Bible, český katolický překlad

12 Místnost velikosti cca 3x8 m

A potom to byli zločinci. Těch ovšem v celkovém počtu vězňů bylo velmi málo. Ale i ti se k nám chovali dobře. Věděli, že jim nebudeme ubližovat – mezi nimi se to někdy dělo, že se třeba servali, udávali jeden druhého, protože tak mohli získat různé výhody – ale věděli, že my takové věci dělat nebudeme, takže se k nám chovali hezky. Nepamatuji si jediný případ, že by nějaký některému knězi ublížil. Spíš naopak. Takže i na ně vzpomínám docela rád.

Zažil jste i nějakou svéráznou reakci na zjištění, že jste kněz?

Ano. Třeba jednou, ještě ve vyšetřovačce, jsem přišel na jinou celu. Když vězeň, ke kterému mě dali, zjistil, že jsem kněz, povídal, že se modlil za to, aby mohl ke zpovědi, a teď mě tam strčili k němu... Tak z toho byl celý šťastný. Nebo jiný, s kterým jsem byl několik týdnů, měl zase veliký zájem o nějakou katechizaci. Byl to sice katolík, ale takový „matrikový“. Měl zajímavé otázky a někdy jsme třeba od rána do večera hovořili o věcech Božích. A on to s velkým zájmem přijímal.

Nakolik jste ve vyšetřovací vazbě a později ve vězení mohl sloužit mši svatou, zpovídat a udělovat ostatní svátosti?

Ve vyšetřovací vazbě to skutečně nebylo možné. Tam byl člověk naprosto izolován, s vnějším světem nebyl kontakt vůbec žádný. Co se dělo venku jsme vůbec nevěděli, s příbuznými nebyl naprosto žádný kontakt. Tam to prostě nešlo.

Když jsme potom byli v té definitivní věznici, řeklo by se, že je naprosto nemožné, aby byla sloužena mše svatá, protože nic, co je ke mši svaté potřeba, tam nesměl nikdo mít. Bylo naprosto nemožné mít tam kalich, mešní texty, chléb a víno, ... A naši dozorcí věděli, co je ke mši svaté potřeba, takže byli velmi ostražití, aby tam nic takového nebylo. Jenomže, a to mi připadá jako zázrak, skoro každý den jsme tam celá ta léta měli mši svatou. Ačkoli to bylo zdánlivě naprosto nemožné. Pán Bůh ty cesty našel. Jako Pán Ježíš přišel k apoštolům zavřenými dveřmi¹³, tak Pán Ježíš i tady přes všechny ty mříže a zámky a železná vrata přicházel k nám.

13 Srov. J 20, 19 a J 20, 26. Bible, český katolický překlad

Kde jste tedy získávali hostie a víno?

Byl tam s námi bohoslovec, který, když nemohl studovat teologii, šel studovat potravinářskou chemii. Když dostudoval, zjistili, že má kontakty se salesiány, a tak ho zavřeli. A on věděl přesně, co v které potravíně je. A tak nám řekl, že v těch nejlacinějších rohlících je jenom pšeničná mouka a voda, což je přesně chléb, jaký má ke mši svaté být. Jenomže rohlíky jsme taky neměli. Ale byli mezi námi těžce nemocní, kterým přece jen museli dávat nějaké přilepšení, aby tam neumřeli. A ti dostávali i rohlíky, které nám dali. Z toho rohlíku se pomocí nabroušeného držadla lžice nadělaly takové kostičky. Bylo možné sehnat i cigaretové papírky, do kterých se ty kostičky pro podávání svatého přijímání zabalily a narovnaly se do krabičky od léků, která byla taky dostupná. Mezi chodbaři byli také spolehliví věřící lidé, kterým se potom svěřila ta krabička, a oni věděli, komu mají přinést svaté přijímání, na jiná oddělení, kam měli přístup a my ne. Tak to byly hostie.

S vínem to bylo těžší. Bylo tam oddělení, které bylo vlastně takovou obrovskou truhlárnou, kde pracovali truhláři, tesaři, koláři, ... Ovšem už z dálky byl cítit takový jedovatý zápach barev, ve kterém museli celý den pracovat. Takže těmto lidem museli přece jenom dát nějaké přilepšení na stravě. Tak dostávali občas povolenku, že jim příbuzní mohli poslat nějaké potraviny. A mezi nimi byli taky někteří výborní věřící lidé. Tak se řeklo takovému člověku, aby při návštěvě řekl, aby mu tam dali taky balíček hrozinek. A ty nám pak dal. Zase byla dostupná lahvička od léků, do které se daly hrozinky, zalilo se to vodou a nechalo se to stát. A ony během jednoho dne nabobtnaly a udělaly se z nich normální kuličky vína. Pak se voda slila, hrozinky se vymačkaly – zase do té lahvičky od léků – a nechalo se to kvasit. Už druhý třetí den to vonělo jako víno. Pak se s tím samozřejmě muselo velmi šetřit. Takže jsme ke mši svaté používali jen několik kapek vína. Jako kalich jsme používali nádobu, kterou každý měl, a to byla lžice.

A jak jste nahradili liturgické texty?

Každý kněz, který tam byl, buď uměl anebo se naučil od těch „kriminálních mazáků“. text celé votivní mše svaté k Panně Marii včetně čtení.

Taky se stalo, že přišel kněz, který byl předtím v Jáchymovských dolech. Do dolů, pod zem, dozorcí nechodili. To bylo pro ně nebezpečné – a taky tam nikdo nemohl utéct.

Tam měli možnost setkat se s civilními zaměstnanci. A tam se stalo, že některý z nich přinesl tomuto knězi nedělní kapesní Misálek, kde byla všechna nedělní čtení. Taky mu sehnal inkoustovou tužku a cigaretové papírky, a on takovým drobounkým písmem přepsal všechny nedělní mše. Jenže pak ho zase někam přeložili, takže to jsme měli jenom nějakou dobu. Takže většinou jsme ty mše svaté celeburovali zpaměti.

Ale jak celeburovat? Nesměl to nikdo zpozorovat. Na každé kněžské cele byl jeden zločinec. Bylo nám jasné, jaký má úkol: donášet, co se tam děje, co mluvíme, co děláme. A za to mu slibovali všelijaké výhody. Takže to nesměl zpozorovat ani tenhle spoluvězeň, který byl na téže cele. A ono se to všecko dařilo. Nepamatuji se na jediný případ, že by tam v této chvíli vtrhli. Nepamatuji se na jediný případ, že by třeba Nejsvětější Svátost padla do rukou bachařům. Opravdu, ta ochrana Boží byla mimořádná.

A to jste udělali jak? Aby to nezpozoroval ani ten spoluvězeň...

Tihle lidé měli různé výhody. Donašeč měl například dovoleno lehnout si i mimo noční dobu. Postele byly třípatrové, a nejvolnější to bylo v tom třetím patře. Takže si většinou vybral postel v nejvyšším patře, což nám vyhovovalo. Bylo možné objednat si nějakou knížku z knihovny. Ten, kdo celeburoval, si stoupl k té trojité posteli, na které nahoře ležel ten zločinec, a otevřel si knížku. Položil si ji na tu prostřední postel. Když se kukátkem podíval bachař nebo seshora ten zločinec, viděl, že tam stojí a čte si knížku. A nevšiml si už, že si před ní položil lžici s několika kapkami vína a hostie.

V roce 1960 jste byl propuštěn na svobodu, ale státní souhlas ke kněžské službě jste nedostal. Jak jste prožíval toto období?

Všichni jsme dělali dělníky. Já jsem byl ve velkoskladu čistících prostředků, kde byla skutečně těžká dřina – denně měl člověk v rukou stovky metrů – většinou venku za každého počasí. Práce byla špatně placená, ovšem výhoda byla, že tam vzali každého. Pracovníků na takovouhle dřinu bylo pořád spíš málo.

Ti spolupracovníci – to byla taková velice pestrá směs: lidé, které odněkud vyhodili, starý alkoholik, který se s každým pohádal, ale u nás byli rádi, že tam aspoň nějaký pracovník je, studenti, kteří o prázdninách přišli na brigádu, někdo, kdo se vrátil z vojny a

než si našel práci, šel dělat k nám, nebo ti, které pustili z kriminálu, ... Takřka nikdo z nich v životě nebyl v kostele. Ale se všemi byly ty vztahy skutečně velmi pěkné. Ani jediný mi slůvkem neublížil. Když jsem tam přišel, tak na mě, to člověk tak nějak vycítil, koukali jak na cizokrajné zvíře. Když slyšeli, že jsem podmíněčně propuštěný zločinec, že mám za sebou léta kriminálu a že jsem kněz – to byly věci, se kterými se v životě nesetkali. Ale to trvalo velmi krátce. Velice rychle jsme se spřátelili, a s nimi se všemi bez výjimky jsem vycházel moc hezky. Vzpomínám na ně velice rád. S některými jsem se potom pravidelně stýkal, někteří konvertovali a později zemřeli jako velmi zbožní věřící katolíci... Takže jsem viděl, že Pán Bůh všechno obrací v dobré. Že to všechno přinášelo něco dobrého, a člověk na to vzpomíná s vděčností.

Jaký byl Váš návrat k Vaší původní farnosti v Roudnici nad Labem? Jak Vás přijímali lidé, které jste zde znal před svým zatčením?

Velice pěkně. Byla tam řada lidí, kteří si na mě pamatovali, takže jsem tam našel řadu známých. Dětem, které jsem kdysi učil ve škole, bylo už třicet let, už to byli matky a otcové rodin. A zůstal jsem tam třiadvacet let, takže zase vyrostla další generace. Takže v některých rodinách znám šest generací. Zním rodiče i prarodiče dětí, které jsem kdysi učil, a ty už teď zase mají své děti a vnoučata, někdy i pravnoučata... Byl jsem tam velice rád.

Které období života bylo pro Vás nejlepší a které nejhorší?

To nedokážu říct, protože všechna ta období byla taková, že na ně vzpomínám rád. Každé bylo přínosem. Všechna ta období byla taková, že za ně děkuji Pánu Bohu.

Sv. Pavel říká: „Všecko napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.“ Přinesl podle Vás i komunismus nějaký užitek?

Je to tak skutečně doslova. Obecně komunismus samozřejmě přinesl obrovskou spoustu zla. Je to systém, který je založen na úplně falešných základech, jako je zloba, krutost, nespravedlnost, lež, sobectví, ... V souvislosti s nacismem jsou mnohé věci úplně totožné: koncentráky, vězení, krutosti, nespravedlnosti, bezohlednost, rozbíjení rodin, ... Když k tomu vezmeme i současný konzumismus, relativismus, který neuznává žádnou morálku...

Všechny tři systémy jsou si velice podobné. Vycházejí z naprosto chybných předpokladů. Jednak popírají Boha. To je ten nejzákladnější katastrofální nedostatek. Dále popírají lidskou důstojnost. Úplně škrtají svědomí. Jakoby neexistovalo. Jako by člověk byl úplně jenom nějakým netvorem, sobcem. To mají všechny ty tři systémy společné. Ovšem Pán Bůh si s tím vším ví rady. Celé ty dějiny jsou postiženy dědičným hříchem. Člověk má náklonnost ke zlu, ale Kristus to všechno překonává, obrací to v dobré. Takže opravdu, to, že „těm, kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému“, platí. A to proto, že v tom působí Kristus. S Kristem se člověk nikdy nemusí bát, nikdy nemusí podléhat beznaději. S Kristem platí to, co On tolikrát zdůrazňuje: „Nebojte se, důvěřujte...“¹⁴ Ve světě budete mít soužení. Ale buďte dobré mysli. Já jsem přemohl svět...¹⁵ Já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa!¹⁶

Myslíte si, že pronásledování křesťanů v průběhu celé historie až dodnes mělo nějaký v jádru stejný důvod? Lišila se od sebe nějak výrazně jednotlivá pronásledování?

Zažil jsem první republiku, zažil jsem válku, zažil jsem komunismus i poslední léta spojená s konzumismem, ale vidím, že se tady jako taková zlatá nit táhne Boží prozřetelnost. Pán Bůh si s tím se vším ví rady, zlo ztroskotává a vždycky se znova a znova uskutečňuje to, co Pán Ježíš říká: „Nebojte se.“ A zvláště to platí o církvi. Ať je jaký chce režim, každý církev pomlouvá nebo pronásleduje. Krev mučedníků teče pořád. Když člověk poslouchá Vatikánský rozhlas, slyší každou chvíli, jak někde povraždili věřící, jak zapálili kostel, jak postříleli lidi, kteří šli z kostela, jak byl zavražděn nějaký biskup, kněz, řeholní sestry, ... Pořád teče krev mučedníků, ale pořád roste Kristova církev. Všechny ty události jsou potvrzením, že bez Krista se všechno hroutlí. On říká: „Beze mne nemůžete dělat nic.“¹⁷

Identifikoval jste se nějak s pronásledovanými prvotními křesťany?

Ano. To pořád pokračuje. To je pořád totéž. Je to to, co říká Pán Ježíš: „Když pronásledovali mne, budou pronásledovat i vás. Když zachovali moje slovo, budou

14 V Bibli je takových a podobných slov mnoho

15 J 16, 33. Bible, český katolický překlad

16 Mt 28, 20. Bible, český katolický překlad

17 J 15, 5. Bible, český katolický překlad

zachovávat i vaše.⁴¹⁸ Toto jde celými dějinami. Na jedné straně ti, kteří církev pronásledují, ať už krutostmi nebo pomluvami, na druhé straně lidé, kteří Krista přijímají a kteří se s vděčností a radostí snaží žít a být přínosem, žít v lásce. Zatímco všechny tyhle systémy (nacismus, komunismus i konzumismus) přináší sobectví a nenávisť. A to je pravý opak lásky. Ale církev i přesto pořád roste...

Jak moc jste byl informován o útrapách celé naší Církve za komunismu? Věděl jste např. o případech Babice a Čihošťský zázrak nebo Vám to bylo zatajeno?

O Babicích a Čihošti jsem věděl, protože to jsem ještě nebyl zavřený. A co se dělo potom? Ve vyšetřovací vazbě jsem nevěděl naprosto nic. A když jsme byli v dalším kriminále, měli jsme informace staré několik měsíců, protože první léta jsme nesměli dostávat žádné noviny. V pozdějších letech už bylo možné dostat do rukou noviny, sice komunistické, ale aspoň to hlavní se tam člověk dozvěděl. Ale v těch prvních letech ne. Co je nového, jsme se dozvěděli, když přišel nový vězeň. Ten měl nejnovější zprávy – z doby, než ho zavřeli. Byl třeba rok ve vyšetřovací vazbě, takže to byly rok staré zprávy, ale pro nás byly nové.

Jak se díváte na svérázný způsob protestu Jana Palacha?

Je možné vidět ho z dvojího zorného úhlu. Z jeho subjektivního pohledu to byl hrdinský čin, byl ochoten obětovat vlastní život, tedy to je jistě úctyhodné hrdinství. Ale na druhou stranu, je to způsob protestu, který není ten pravý. Kdyby se mě někdo přišel zeptat, co si myslím o tom, že by chtěl podobným způsobem protestovat proti nespravedlnostem ve světě, řekl bych mu naprosto rozhodně, aby to tímhle způsobem nedělal. Tímhle způsobem není ten správný. Je potřeba protestovat, ale ne tímhle způsobem. Taky se ukázalo, že si z toho sovětské velení naprosto nic nedělalo. Oni těch životů za války obětovali miliony, takže jim bylo jedno, jestli někdo obětoval svůj život...

18 J 15, 20. Bible, český katolický překlad

Jak jste prožíval sametovou revoluci? Věřil jste, že komunismus padne?

Celkem ano. Všechno už bylo tak v pohybu, že bylo jasné, že ten komunismus dál udržitelný není. Revoluci už člověk celkem prožíval s tím, že se komunismus hroutí.

Domníváte se, že v pádu komunismu hrála významnou roli sv. Anežka a její svatořečení?

Ty události to ukazují. Události, které doprovázely její svatořečení, které mu předcházely i ho následovaly, byly skutečně tak mimořádné, tak nečekané... Kdyby někdo rok před tím řekl, že se komunismus zhroutí, že se Sovětský svaz rozpadne, řekl by každý, že je to nemožná fantazie. A ono se to najednou rozpadlo... Bylo to opravdu velmi překvapivé. A zrovna mezitím bylo to svatořečení. Víme, že naši přátelé v nebi jsou naši nejlepší přátelé a pomocníci. Jejich působení je někdy očividné... Ani mě moc nepřekvapuje, že je s pádem komunismu svatá Anežka takhle spjatá.

Zdroje

Použitá literatura

Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007

Církevní procesy padesátých let, kolektiv autorů. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002

Holota, Benedikt Vladimír. *Nebyl jsem hrdina: vzpomínky na totalitu 1950 – 1989*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002

Holota, Benedikt Vladimír. *Zápisky (ne)zkušeného faráře: Meditační podněty*. Praha: Paulínky, 2010

Kaplan, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1993

Vaško, Václav. *Dům na skále 1. Církev zkoušená: 1945 – začátek 1950*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004

Vaško, Václav. *Dům na skále 2. Církev bojující: 1950 – květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007

Vaško, Václav. *Dům na skále 3. Církev vězněná: 1950 – 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008

Vlček, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948 – 1964*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004

Elektronické zdroje

http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/776?locale=sk_SK

Prameny

Rozhovor s P. Benediktem Vladimírem Holotou OFM vedený v listopadu 2011, archiv autorky

Rozhovor s P. Bohumilem Kolářem vedený v únoru 2012, archiv autorky

Obsah

Úvod.....	5
Vývoj vztahu státu a církve v letech 1948 – 1989.....	7
<i>Léta 1948 – 1968.....</i>	<i>7</i>
Celkový vztah státu a církve.....	7
Jednání vlády s biskupy a církevní zákony.....	8
Katolická akce a pastýřský list „Hlas biskupů a ordinářů v hodině velké zkoušky“.....	9
Izolace biskupů.....	10
Vztah s Vatikánem a Mexické fakulty.....	11
Monstrprocesy.....	11
Věznění.....	13
Likvidace klášterů.....	14
Studium teologie.....	16
Skrytá (podzemní) církev.....	17
Amnestie.....	17
<i>Léta 1968 – 1989.....</i>	<i>18</i>
Uvolnění v letech 1968 – 1969.....	18
Utuzení a cesta k pádu komunismu: 1970 – 1989.....	18
<i>Komunismus v číslech.....</i>	<i>20</i>
P. Benedikt Vladimír Holota OFM.....	21
Rozhovor s otcem Benediktem Vladimírem Holotou OFM.....	23
P. Bohumil Kolář.....	34
Rozhovor s otcem Bohumilem Kolářem.....	36
Zdroje.....	49
<i>Použitá literatura.....</i>	<i>49</i>
<i>Elektronické zdroje.....</i>	<i>50</i>
<i>Prameny.....</i>	<i>50</i>